

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

ІНІ «КІБЕРПОРТ»

**Кафедра фінансів, банківської справи
та страхування**

РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Збірник тестів і практичних завдань

для поточного та підсумкового контролю знань

здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня

спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

за ОПІ «Фінанси, банківська справа та страхування»,

ОПІ «ІТ-фінанси, трейдинг та ринок криптовалют»

Харків

2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ННІ «КІБЕРПОРТ»

**Кафедра фінансів, банківської справи
та страхування**

РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

**Збірник тестів і практичних завдань
для поточного та підсумкового контролю знань
здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
за ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування»,
ОПП «ІТ-фінанси, трейдинг та ринок криптовалют»**

Затверджено:
рішенням Науково-методичної
ради ННІ «Кіберпорт»,
протокол № 6 від 11.05.2023 р.

Харків

2023

УДК 336.76.009.6 (075)

Схвалено
на засіданні кафедри фінансів, банківської справи та страхування.
Протокол № 12 від «28» лютого 2023 р.

Рецензенти:

Кащена Н.Б., завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Державного біотехнологічного університету, д-р екон. наук, професор;

Круглова О.А., професор кафедри економіки та бізнесу Державного
біотехнологічного університету, канд. екон. наук, професор.

Ринок фінансових послуг : навчально-методичний посібник. Збірник тестів і практичних завдань для поточного та підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування за ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування» та «ІТ-фінанси, трейдинг та ринок криптовалют» / Держ. біотехн. ун-т ; Уклад. О. П. Близнюк. – Харків : ДБТУ, 2023. – 93 с.

Навчально-методичний посібник розроблено у відповідності з навчальною та робочою програмою дисципліни «Ринок фінансових послуг». Видання містить комплекс тестів і практичних завдань для поточного та підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування. Посібник складено у відповідності з тематичним планом лекційних, семінарських та практичних занять з дисципліни. Матеріали навчально-методичного посібника відповідають меті та завданням вивчення дисципліни «Ринок фінансових послуг», містять методичну інформацію щодо організації самостійної та індивідуальної роботи, завдання для контролю знань здобувачів, дозволяють здобувачам набути фахові компетентності та досягти програмних результатів навчання згідно з ОПП.

Видання призначене для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування за ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування» та ОПП «ІТ-фінанси, трейдинг та ринок криптовалют» денної та заочної форм навчання.

УДК 336.76.009.6 (075)

Відповідальний за випуск: Ставерська Т.О., завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування ДБТУ, канд. екон. наук, професор.

© Близнюк О.П., 2023

© ДБТУ, 2023

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Тема 1. Ринок фінансових послуг та його роль в економіці	5
Тема 2. Суб'єкти та об'єкти ринку фінансових послуг, їх класифікація та характеристика	10
Тема 3. Інституційна та сегментарна структура ринку фінансових послуг.....	22
Тема 4. Поняття і класифікація фінансового посередництва.....	30
Тема 5. Фінансові послуги на грошовому ринку.....	37
Тема 6. Фінансові послуги на валютному ринку.....	46
Тема 7. Фінансові послуги на ринку позичкового капіталу.....	53
Тема 8. Фінансові послуги на ринку цінних паперів.....	65
Тема 9. Фінансові послуги з перейняття ризику.....	81
Тема 10. Державне регулювання та саморегулювання ринку фінансових послуг.....	87
Список рекомендованої літератури.....	90

ВСТУП

Навчально-методичний посібник складено відповідно до програми навчальної дисципліни «Ринок фінансових послуг», призначений для проведення практичних і семінарських занять для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня денної та заочної форм навчання спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування за ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування» та «ІТ-фінанси, трейдинг та ринок криптовалют».

Завдання вивчення дисципліни полягає у вивченні теоретичних засад, ролі та функцій ринку фінансових послуг у ринковій економіці; з'ясуванні особливостей діяльності суб'єктів та функціонуванні інструментів ринку фінансових послуг; дослідженні інституційної та сегментарної структури ринку фінансових послуг, діяльності на ньому фінансових посередників; здатності використовувати теоретичний матеріал та методичний інструментарій для діагностики і моделювання фінансової діяльності суб'єктів ринку фінансових послуг в різних сегментах: грошовому, валютному, кредитному, фондовому, страховому; аналізувати напрями розвитку та методи державного регулювання та саморегулювання ринку фінансових послуг в Україні.

Вивчення дисципліни «Ринок фінансових послуг» є результативним, якщо у процесі навчання закріплюються та поглиблюються теоретичні основи курсу, набуваються практичні навички, що дозволяють здобувачам набути фахові компетентності та досягти програмних результатів згідно з ОПП.

Метою виконання тестових та практичних завдань є поглиблення та закріплення отриманих в процесі занять теоретичних знань з дисципліни «Ринок фінансових послуг», набуття навичок самостійного вивчення матеріалу, вміння користуватися нормативно-довідковою, науковою і навчально-методичною літературою, забезпечення можливості для вирішення конкретних практичних завдань і ситуацій.

Дисципліна «Ринок фінансових послуг» пов'язана з такими фундаментальними та професійно-орієнтованими курсами навчального плану підготовки здобувачів зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування як «Фінанси», «Гроші та кредит», «Фінансовий ринок», «Банківська система», «Банківські операції», «Страхування», «Страхові послуги», «Корпоративні фінанси», «Інвестування», «Міжнародні фінанси», «Фінансовий менеджмент» та ін.

Використовуючи активний підхід до вивчення навчального курсу «Ринок фінансових послуг», у навчально-методичному посібнику запропоновано здобувачам методичні рекомендації для опанування змісту дисципліни, надано контрольні запитання, тести, практичні завдання, задачі, кросворди для поглиблення знань, рекомендовано теми для рефератів з кожної теми.

Навчально-методичний посібник є необхідним доповненням до навчального посібника «Ринок фінансових послуг». Логіка побудови посібника відповідає структурі викладення теорії у навчальному посібнику «Ринок фінансових послуг».

ТЕМА 1

Ринок фінансових послуг та його роль в економіці

План та зміст семінарського заняття

1. Предмет, мета та завдання курсу «Ринок фінансових послуг».

Предмет, мета та завдання дисципліни. Зв'язок з іншими теоретичними і прикладними навчальними економічними дисциплінами. Склад, структура і послідовність викладання курсу.

2. Сутність та функції ринку фінансових послуг, його роль та місце у фінансовій системі.

Сутність фінансового ринку, його характерні особливості та основні елементи. Місце та роль фінансового ринку у фінансовій системі. Передумови виникнення ринку фінансових послуг. Рух фінансових потоків в економіці. Попит і пропозиція фінансових фондів.

3. Поняття «фінансової послуги» та умови надання фінансових послуг.

Визначення послуги. Економічна сутність фінансової послуги. Форми організації діяльності з надання фінансових послуг.

Виникнення та етапи розвитку фінансових послуг у мобілізації і розподілі фінансових ресурсів. Забезпечення руху фінансових потоків в економіці. Перетворення заощаджень в інвестиції.

Роль фінансових послуг в активізації бізнесу, оптимізації витрат та ефективному формуванні і використанні коштів фінансових фондів, збільшенні обсягів інвестицій.

4. Правові основи діяльності з надання фінансових послуг. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг».

Контрольні запитання

1. Що є предметом, метою та завданням курсу «Ринок фінансових послуг»?

2. Яке місце займає фінансовий ринок у фінансовій системі та процесі надання фінансових послуг споживачам?

3. Які передумови виникнення фінансового ринку?

4. Які основні функції виконує фінансовий ринок?

5. У чому полягає головна економічна роль фінансового ринку?

6. Охарактеризуйте рух фінансових потоків в економіці країни та роль в ньому фінансового ринку.

7. Розкрийте зміст понять «послуга» та «фінансова послуга»?

8. У чому полягає сутність та особливості фінансової послуги на відміну від інших видів послуг?

9. Дайте визначення «фінансової послуги», що дає Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг».

10. Перелічіть види фінансових послуг згідно з Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» .

11. Охарактеризуйте процес перетворення заощаджень в інвестиції.

12. Які завдання виконує Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг?

Теми рефератів

1. Роль та місце ринку фінансових послуг у фінансовій системі країни.

2. Становлення та розвиток фінансово-кредитної системи України.

3. Стан та тенденції розвитку ринку фінансових послуг в Україні.

4. Формування та розвиток регіональних ринків фінансових послуг в Україні.

5. Умови створення та діяльності фінансових установ згідно Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг».

6. Державне регулювання ринків фінансових послуг в Україні.

7. Стан та тенденції розвитку ринку фінансових послуг в Україні в умовах воєнного часу.

8. Стратегія післявоєнного розвитку ринку фінансових послуг в Україні.

9. Становлення та розвиток окремих сегментів ринку фінансових послуг України.

10. Становлення та розвиток банківської системи України.

11. Становлення та розвиток небанківських фінансово-кредитних установ в Україні.

12. Становлення та розвиток фондового ринку України.

Завдання для контролю знань

Дайте відповіді на запитання тестів

1. Фінансовий ринок – це механізм:

- 1) утворення капіталу;
- 2) використання капіталу;
- 3) перерозподілу капіталу;
- 4) руху капіталу.

2. Фінансовий ринок – це складовий елемент:

- 1) ринку продуктів;
- 2) ринку капіталів;
- 3) ринку грошей;
- 4) ринку ресурсів;
- 5) фондового ринку.

3. Одна із основних функцій фінансового ринку:

- 1) соціальне страхування;
- 2) трансформація заощаджень і нагромаджень в позичковий та інвестиційний капітал;
- 3) формування, розподіл та використання централізованих фінансових фондів;
- 4) регулювання міжбюджетних відносин.

4. Економічна роль фінансового ринку полягає в:

- 1) обслуговуванні товарного обігу;
- 2) об'єднанні розрізнених коштів в інтересах суспільного нагромадження;
- 3) забезпеченні матеріальних потоків;
- 4) формуванні та розподілі вартості ВВП та національного доходу країни.

5. Фінансовий ринок – це сфера економічних відносин де здійснюється:

- 1) підприємницька діяльність;
- 2) купівля-продаж валюти та золота;
- 3) купівля-продаж, розподіл і перерозподіл фінансових активів країни між сферами економіки та економічними суб'єктами;
- 4) купівля-продаж, розподіл і перерозподіл товарів та робочої сили між сферами економіки та регіонами.

6. Основними суб'єктами фінансового ринку є:

- 1) підприємства, організації, фінансові установи;
- 2) фінансово-промислові групи, галузі, регіони країни, держава;
- 3) населення, банки, страхові компанії, позабюджетні фонди;
- 4) домашні господарства, підприємства, держава, фінансові посередники.

7. Заощадження перетворюються в інвестиції на фінансовому ринку за допомогою:

- 1) підприємств та установ;
- 2) фінансових посередників;
- 3) населення;
- 4) державних позабюджетних фондів;
- 5) державного та місцевих бюджетів.

8. Мобілізація, розподіл та перерозподіл фінансових ресурсів це функції:

- 1) державних фінансів;
- 2) місцевих фінансів;
- 3) органів управління фінансами;
- 4) фінансового ринку;
- 5) ринку ресурсів та ринку продуктів.

9. Фінансові послуги – це:

- 1) операції з фінансовими активами;
- 2) операції з бюджетними коштами;
- 3) операції з нерухомістю;
- 4) реалізація товарів та послуг.

10. Фінансові послуги здійснюються з метою:

- 1) утворення капіталу;
- 2) перерозподілу капіталу;
- 3) суспільного нагромадження та споживання;
- 4) отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів;
- 5) задоволення економічних та соціальних потреб населення.

11. Яка послуга із перелічених не відноситься до фінансової згідно з Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»?

- 1) довірче управління фінансовими активами;
- 2) діяльність з обміну валют;
- 3) фінансовий лізинг;
- 4) надання гарантій та поручительств;
- 5) казначейські операції;
- 6) переказ грошей;
- 7) торгівля цінними паперами;
- 8) факторинг.

12. Хто є учасниками ринків фінансових послуг в Україні згідно з Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»?

- 1) юридичні особи та фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, що здійснюють діяльність з надання фінансових послуг та споживачі таких послуг;
- 2) держава, місцеві органи влади, фінансові посередники;
- 3) фізичні та юридичні особи.

13. Ринок фінансових послуг згідно з Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» – це:

- 1) сфера акумуляції та перерозподілу капіталу;
- 2) сфера діяльності учасників ринків фінансових послуг з метою надання та споживання певних фінансових послуг;
- 3) сфера формування, розподілу та використання централізованих і децентралізованих фінансових фондів;
- 4) сфера трансформації заощаджень і нагромаджень в позичковий капітал.

14. Фінансові активи згідно з Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» – це:

- 1) цінні папери, валютні цінності, золото;
- 2) деривативи, акції, облігації, позичкові угоди;
- 3) кошти, цінні папери, боргові зобов'язання та право вимоги боргу, що не віднесені до цінних паперів;
- 4) векселі, чеки, депозитні сертифікати.

15. Що не належить до фінансових установ, які надають фінансові послуги споживачам?

- 1) банки;
- 2) кредитні спілки;
- 3) ломбарди;
- 4) Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку;
- 5) лізингові компанії;
- 6) довірчі товариства;
- 7) страхові компанії;
- 8) інвестиційні фонди і компанії.

16. Вплив на функціонування ринку фінансових послуг через систему економічних важелів - це регулювання:

- 1) пряме (правове);
- 2) непряме (економічне);
- 3) внутрішнє;
- 4) зовнішнє.

17. Найбільшою і впливовою саморегулювальною організацією в Україні є:

- 1) Перша фондова торгова система (ПФТС);
- 2) Національна асоціація бірж України;
- 3) Південноукраїнська торговельно-інформаційна система;
- 4) Асоціація учасників фондового ринку.

18. Важелями непрямого регулювання держави діяльності ринку фінансових послуг є:

- 1) податкова політика;
- 2) регулювання грошової маси й обсягів кредитів через вплив на ставку позикового відсотка;
- 3) проведення спільних наукових розробок;
- 4) амортизаційна політика
- 4) усі відповіді правильні.

ТЕМА 2

Суб'єкти та об'єкти (інструменти) ринку фінансових послуг, їх класифікація та характеристика

План та зміст семінарського заняття

1. Суб'єкти ринку фінансових послуг та їх класифікація.

Склад суб'єктів ринку фінансових послуг. Класифікація суб'єктів ринку фінансових послуг за формою і за функціями.

Споживачі та оференти фінансових послуг. Юридичні особи усіх форм власності, домашні господарства, держава, місцеві органи влади як суб'єкти ринку фінансових послуг.

2. Функції суб'єктів (учасників) ринку фінансових послуг.

Класифікація суб'єктів ринку фінансових послуг за функціями: продавці і покупці фінансових активів (інструментів, послуг); фінансові посередники; суб'єкти, що виконують допоміжні функції. Прямі учасники фінансового ринку: кредитори та позичальники; емітенти та інвестори (індивідуальні, інституціональні, стратегічні, портфельні); продавці та покупці валюти; страховики та страхувальники та інші.

3. Інститути інфраструктури фінансового ринку як суб'єкти ринку фінансових послуг.

Поняття ринкової інфраструктури та інфраструктури фінансового ринку. Система взаємодії суб'єктів ринку фінансових послуг. Фінансові послуги в системі сфери послуг, організаційні форми їх надання. Порядок та умови створення, діяльності, реорганізації та ліквідації фінансових установ за діючим законодавством: банків, кредитних спілок, факторингових та лізингових компаній, інвестиційних фондів та компаній, пенсійних фондів, фінансових компаній, довірчих товариств, страхових компаній.

4. Система інфраструктури ринку фінансових послуг.

Поняття та елементи ринкової інфраструктури. Поняття інфраструктури фінансового ринку, її склад. Значення інфраструктури для розвитку ринку фінансових послуг. Основні елементи інфраструктури фінансового ринку: професійні учасники, організатори торгівлі, посередники в торговельних угодах, посередницькі фінансові інститути, зберігачі, реєстратори та депозитарії цінних паперів, клірингові депозитарії, розрахунково-клірингові банки, інформаційно-аналітичні інститути.

5. Особливості організації ринку фінансових послуг в Україні.

Роль банків у інфраструктурному забезпеченні ринку. Банківські інформаційні технології. Особливості організації та функціонування інфраструктури ринку цінних паперів. Проблеми реєстраторського сегмента ринку цінних паперів. Інфраструктурна база біржової та позабіржової діяльності на ринку цінних паперів України.

Національна депозитарна система в Україні, її функції, сфера діяльності та учасники. Кліринговий банк як важливий учасник централізованої системи електронного обігу цінних паперів.

Організаційно оформлені ринки (біржі, торговельно-інформаційні системи), їх призначення. Розрахунково-клірингові установи. Інформаційно-аналітичні системи. Позабіржова торгівля цінними паперами. Розвиток позабіржової торгівлі в Україні. Позабіржова фондова торговельна система (ПФТС). Організація торгівлі цінними паперами на ПФТС.

Функції та взаємозв'язок окремих елементів інфраструктури фінансового ринку. Сегментний аналіз розвитку ринку фінансових послуг.

6. Класифікація та характеристика основних інструментів ринку фінансових послуг.

За окремими сегментами ринку фінансових послуг: інструменти грошового ринку, ринку позичкових капіталів, ринку цінних паперів, валютного ринку, страхового ринку, ринку золота (срібла, платини) та дорогоцінного каміння ринку нерухомості.

За термінами обігу: короткострокові, середньо- та довгострокові.

За характером фінансових зобов'язань: інструменти без наступних фінансових зобов'язань, боргові фінансові інструменти, дольові (пайові) фінансові інструменти.

Залежно від пріоритетної значимості: первинні фінансові інструменти, вторинні фінансові інструменти або деривативи.

За гарантованістю рівня доходності: фінансові інструменти з фіксованим доходом, фінансові інструменти з невизначеним доходом.

За рівнем ризику: безризикові фінансові інструменти, фінансові інструменти з низьким рівнем ризику, з помірним рівнем ризику, з високим рівнем ризику, з дуже високим рівнем ризику («спекулятивні»).

Контрольні запитання

1. Хто такі суб'єкти ринку фінансових послуг, яку роль вони виконують?
2. Як класифікуються суб'єкти ринку фінансових послуг за різними ознаками?
3. У чому полягає функціональна класифікація суб'єктів ринку фінансових послуг?
4. Дайте класифікацію та характеристику прямих учасників ринку фінансових послуг. Які в них є відмінності та що їх об'єднує?
5. Які функції на ринку фінансових послуг виконують кредитори та позичальники, емітенти та інвестори, страховики та страхувальники? Охарактеризуйте їх діяльність як суб'єктів ринку фінансових послуг.
6. У чому полягає роль фінансових посередників на ринку фінансових послуг? Дайте їх класифікацію та характеристику.
7. Що таке інфраструктура ринку фінансових послуг, що входить до її складу?

8. Дайте класифікацію та охарактеризуйте суб'єктів, що виконують допоміжні, обслуговуючі функції на ринку фінансових послуг.

9. Хто такі депозитарії, зберігачі, реєстратори, які функції вони виконують на ринку фінансових послуг?

10. Яка роль Національної депозитарної системи України на ринку фінансових послуг? З яких рівнів вона складається?

11. Дайте класифікацію та характеристику основних інструментів ринку фінансових послуг.

12. Чим відрізняються дольові фінансові інструменти від боргових? Дайте їх класифікацію та характеристику.

13. Що таке вторинні фінансові інструменти або деривативи? Яка їх роль на фінансовому ринку та чим вони відрізняються від первинних фінансових інструментів?

14. Яким чином розподіляються фінансові інструменти за характером фінансових зобов'язань та за гарантованістю рівня доходності?

15. Яким чином розподіляються фінансові інструменти залежно від рівня ризику?

Теми рефератів

1. Становлення та розвиток інфраструктури ринку фінансових послуг в Україні.

2. Діяльність прямих учасників ринку фінансових послуг у проведенні фінансових операцій.

3. Діяльність прямих учасників ринку фінансових послуг на кредитному ринку.

4. Діяльність прямих учасників ринку фінансових послуг на фондовому ринку.

5. Фінансово-кредитні інститути як посередники між основними суб'єктами на ринку фінансових послуг, їх класифікація та характеристика.

6. Роль банківської системи в інфраструктурному забезпеченні ринку фінансових послуг.

7. Діяльність професійних учасників, що виконують допоміжні та обслуговуючі функції на ринку фінансових послуг в Україні.

8. Роль інструментів ринку фінансових послуг, їх класифікація та характеристика.

9. Функціонування пайових інструментів ринку фінансових послуг, їх класифікація та характеристика.

10. Функціонування боргових інструментів ринку фінансових послуг, їх класифікація та характеристика.

11. Розвиток ринку деривативів в Україні.

12. Національна депозитарна система в Україні, її функції, сфера діяльності та учасники

Завдання для контролю знань

Дайте відповіді на запитання тестів

1. Суб'єкти ринку фінансових послуг за економічною ознакою поділяються на такі групи:

- 1) індивідуальні учасники (фізичні особи), інституціональні учасники (юридичні особи), органи державного регулювання;
- 2) домашні господарства, суб'єкти господарювання різноманітних форм власності; держава та місцеві органи влади, фінансові посередники;
- 3) продавці і покупці фінансових активів (інструментів, послуг); фінансові посередники; суб'єкти, що виконують допоміжні функції на ринку фінансових послуг.

2. Суб'єкти ринку фінансових послуг за функціональною ознакою поділяються на такі групи:

- 1) індивідуальні учасники (фізичні особи), інституціональні учасники (юридичні особи), органи державного регулювання;
- 2) домашні господарства, суб'єкти господарювання різноманітних форм власності; держава та місцеві органи влади, фінансові посередники;
- 3) продавці і покупці фінансових активів (інструментів, послуг); фінансові посередники; суб'єкти, що виконують допоміжні функції на ринку фінансових послуг.

3. Прямі учасники ринку фінансових послуг – це:

- 1) продавці і покупці фінансових активів (інструментів, послуг);
- 2) фінансові посередники;
- 3) суб'єкти, що виконують функції обслуговування окремих операцій на ринку фінансових послуг;
- 4) інститути інфраструктури ринку фінансових послуг.

4. Продавці та покупці фінансових активів (інструментів, послуг) – це:

- 1) НБУ, комерційні банки, небанківські фінансово-кредитні установи;
- 2) депозитарії, зберігачі, реєстратори, розрахунково - клірингові установи;
- 3) кредитори, позичальники, емітенти, інвестори, страховики, страхувальники;
- 4) страхові компанії, пенсійні фонди, інвестиційні та фінансові фонди, кредитні спілки, ломбарди, лізингові, факторингові, трастові компанії.

5. До інфраструктурних суб'єктів ринку фінансових послуг відносяться:

- 1) фізичні особи, юридичні особи, держава;
- 2) продавці і покупці фінансових активів (інструментів, послуг);
- 3) фінансові посередники та професійні (допоміжні) учасники ринку фінансових послуг;
- 4) банківські та небанківські фінансово-кредитні установи, емітенти, інвестори, кредитори, позичальники.

6. Професійні учасники ринку фінансових послуг – це суб'єкти, що виконують:

- 1) посередницькі функції;
- 2) допоміжні функції обслуговування основних учасників або окремих операцій на ринку фінансових послуг;
- 3) купівлю-продаж фінансових активів (інструментів, послуг);
- 4) функції страхування суб'єктів ринку фінансових послуг.

7. Фінансово-кредитні інститути на ринку фінансових послуг відносяться до:

- 1) індивідуальних учасників ринку фінансових послуг;
- 2) основних або прямих учасників ринку фінансових послуг;
- 3) фінансових посередників ;
- 4) професійних допоміжних учасників ринку фінансових послуг.

8. Суб'єкти фінансового ринку, що вкладають свої грошові кошти в цінні папери виключно в цілях отримання доходу – це:

- 1) фінансові посередники;
- 2) емітенти;
- 3) індивідуальні інвестори;
- 4) портфельні інвестори;
- 5) стратегічні інвестори;
- 6) інституціональні інвестори.

9. Кредитори та позичальники – це суб'єкти:

- 1) страхового ринку;
- 2) ринку позичкових капіталів;
- 3) ринку цінних паперів;
- 4) ринку нерухомості.

10. Суб'єкти фінансового ринку, що купують контрольний пакет акцій для здійснення управління підприємством – це:

- 1) фінансові посередники;
- 2) емітенти;
- 3) індивідуальні інвестори;
- 4) портфельні інвестори;
- 5) стратегічні інвестори;
- 6) інституціональні інвестори.

11. Основними прямими учасниками фінансових операцій на ринку цінних паперів є:

- 1) кредитори та позичальники;
- 2) емітенти та інвестори;
- 3) продавці та покупці валюти;
- 4) страховики та страхувальники.

12. Фінансові інститути на ринку фінансових послуг – це:

- 1) емітенти;
- 2) інвестори;
- 3) посередники;
- 4) споживачі;
- 5) зберігачі.

13. Страховики – це суб'єкти ринку фінансових послуг, які:

- 1) реалізують різні види страхових послуг (страхових продуктів);
- 2) купують страхові послуги у страхових компаній та фірм з метою мінімізації своїх фінансових втрат при настанні страхової події;
- 3) беруть на себе частину (або всю суму) ризику від інших страхових компаній.

14. Суб'єкти ринку фінансових послуг, які залучають необхідні фінансові ресурси за рахунок випуску цінних паперів – це:

- 1) фінансові посередники;
- 2) кредитори;
- 3) позичальники;
- 4) емітенти;
- 5) інвестори.

15. Страхувальники – це суб'єкти ринку фінансових послуг, які:

- 1) реалізують різні види страхових послуг (страхових продуктів);
- 2) купують страхові послуги у страхових компаній та фірм з метою мінімізації своїх фінансових втрат при настанні страхової події;
- 3) беруть на себе частину (або всю суму) ризику від інших страхових компаній.

16. Інвестори за своїм статусом поділяються на:

- 1) стратегічних та портфельних;
- 2) індивідуальних та інституціональних;
- 3) національних та іноземних;
- 4) інституціональних та портфельних.

17. Відповідно до законодавства України емітентами можуть бути:

- 1) юридичні і фізичні особи;
- 2) держава;
- 3) тільки юридичні особи;
- 4) пункти 1 і 2;
- 5) пункти 2 і 3.

18. До посередників на ринку фінансових послуг відносяться:

- 1) кредитори, позичальники, емітенти, інвестори, страховики, страхувальники;
- 2) комерційні банки, страхові компанії, кредитні спілки, інвестиційні компанії, пенсійні фонди, лізингові та трастові компанії;
- 3) держава, місцеві органи влади, господарюючі суб'єкти, домашні господарства;
- 4) держава, місцеві органи влади, страхові компанії, кредитні спілки, інвестиційні компанії, пенсійні фонди;
- 5) фізичні особи, юридичні особи, держава, комерційні банки, страхові компанії, кредитні спілки, інвестиційні компанії, пенсійні фонди.

19. Емітенти та інвестори – це суб'єкти:

- 1) страхового ринку;
- 2) ринку позичкових капіталів;
- 3) фондового ринку;
- 4) ринку нерухомості;
- 5) валютного ринку.

20. Фінансові інститути на ринку фінансових послуг – це:

- 1) організатори торгівлі фінансовими інструментами;
- 2) посередники, що забезпечують зустріч прямих учасників фінансових операцій на ринку фінансових послуг;
- 3) саморегульовані організації ринку фінансових послуг;
- 4) основні, прямі учасники ринку фінансових послуг.

21. Інфраструктура ринку фінансових послуг включає:

- 1) продавців і покупців фінансових активів (інструментів, послуг);
- 2) кредиторів, позичальників, емітентів, інвесторів, страховиків, страхувальників;
- 3) інституціональних фінансових посередників, а також обслуговуючих (допоміжних) суб'єктів;
- 4) державу, місцеві органи влади, суб'єкти господарювання, домашні господарства.

22. До складу професійних обслуговуючих учасників ринку фінансових послуг відносяться:

- 1) банківські установи (емісійні, комерційні, інвестиційні, іпотечні, ощадні, зовнішньоторговельні);
- 2) брокери та дилери; депозитарії, зберігачі та реєстратори цінних паперів; розрахунково-клірингові установи та інформаційно-аналітичні інститути;
- 3) спеціалізовані небанківські фінансово-кредитні установи (страхові та інвестиційні компанії, фінансові, пенсійні фонди, кредитні спілки, ломбарди, лізингові, факторингові, трастові компанії);
- 4) держава, місцеві органи влади, органи державного регулювання ринку фінансових послуг.

23. Депозитарії – це суб’єкти, які спеціалізуються на:

- 1) зберіганні цінних паперів, обліку прав власності на цінні папери та руху цінних паперів;
- 2) веденні реєстру власників іменних цінних паперів;
- 3) здійсненні розрахунків, проведенні взаємозаліку за угодами купівлі-продажу цінних паперів;
- 4) наданні послуг своїм клієнтам з опрацювання та поширення ринкової інформації про суб’єктів та інструменти ринку фінансових послуг.

24. Спеціалізовані небанківські установи – це:

- 1) НБУ, спеціалізовані комерційні банки, пенсійні фонди, фінансові та інвестиційні компанії;
- 2) інвестиційні банки, ощадні банки, іпотечні банки, кредитні спілки, лізингові та факторингові компанії;
- 3) страхові компанії, пенсійні фонди, кредитні спілки, іпотечні та ощадні банки, ломбарди;
- 4) кредитні спілки, фінансові фонди, інвестиційні та страхові компанії, пенсійні фонди, ломбарди, трастові, лізингові та факторингові компанії.

25. Реєстратори – це суб’єкти, які спеціалізуються на:

- 1) зберіганні цінних паперів, обліку прав власності на цінні папери та руху цінних паперів;
- 2) веденні реєстру власників іменних цінних паперів;
- 3) здійсненні розрахунків, проведенні взаємозаліку за угодами купівлі-продажу цінних паперів;
- 4) наданні послуг своїм клієнтам з опрацювання та поширення ринкової інформації про суб’єктів та інструменти ринку фінансових послуг.

26. Спеціалізовані банківські установи – це:

- 1) інвестиційні банки, ощадні банки, іпотечні банки, кредитні спілки, лізингові та факторингові компанії;
- 2) НБУ, комерційні банки, пенсійні фонди, фінансові та інвестиційні компанії;
- 3) інвестиційні банки, зовнішньоторговельні банки; іпотечні банки, ощадні банки;
- 4) страхові та інвестиційні компанії, фінансові, пенсійні фонди, кредитні спілки, ломбарди, лізингові, факторингові, трастові компанії.

27. Розрахунково-клірингові установи – суб’єкти, які спеціалізуються на:

- 1) зберіганні цінних паперів, обліку прав власності на цінні папери та руху цінних паперів;
- 2) веденні реєстру власників іменних цінних паперів;
- 3) здійсненні розрахунків, проведенні взаємозаліку за угодами купівлі-продажу цінних паперів;
- 4) наданні послуг своїм клієнтам з опрацювання та поширення ринкової інформації про суб’єктів та інструменти ринку фінансових послуг.

28. Структура Національної депозитарної системи України включає:

- 1) один рівень;
- 2) два рівні;
- 3) три рівні.

29. Інвестиційні, ощадні та іпотечні банки – це:

- 1) спеціалізовані небанківські установи;
- 2) універсальні небанківські установи;
- 3) спеціалізовані банківські установи;
- 4) універсальні банківські установи.

30. Організаторами торгівлі цінними паперами на ринку фінансових послуг є:

- 1) НБУ, комерційні банки, небанківські фінансові установи;
- 2) фондові та валютні біржі, позабіржові фондові торговельні системи (ПФТС);
- 3) брокери та дилери; депозитарії, зберігачі та реєстратори цінних паперів; розрахунково-клірингові установи;
- 4) держава, місцеві органи влади, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку.

31. Ломбарди, лізингові, факторингові, трастові компанії – це:

- 1) спеціалізовані банківські установи;
- 2) спеціалізовані небанківські установи;
- 3) універсальні небанківські установи;
- 4) універсальні банківські установи.

32. Зберігачі, які ведуть рахунки власників цінних паперів, та реєстратори власників іменних цінних паперів відносяться до:

- 1) верхнього рівня Національної депозитарної системи;
- 2) нижнього рівня Національної депозитарної системи;
- 3) не відносяться до Національної депозитарної системи України.

33. Національний депозитарій України і депозитарії, які ведуть рахунки зберігачів цінних паперів відносяться до:

- 1) верхнього рівня Національної депозитарної системи;
- 2) нижнього рівня Національної депозитарної системи;
- 3) не відносяться до Національної депозитарної системи України.

34. До боргових фінансових інструментів відносяться:

- 1) акції, облігації, чеки, векселі, депозитні сертифікати;
- 2) акції, інвестиційні сертифікати, опціони, свопи, облігації;
- 3) державні та корпоративні облігації, казначейські та комерційні векселі, чеки;
- 4) первинні фінансові інструменти та деривативи.

35. За характером фінансових зобов'язань фінансові інструменти поділяються на наступні види:

- 1) інструменти грошового ринку, інструменти валютного ринку, інструменти страхового ринку, інструменти ринку цінних паперів, інструменти ринку золота та нерухомості;
- 2) короткострокові та довгострокові фінансові інструменти;
- 3) боргові та дольові;
- 4) первинні та вторинні;
- 5) з фіксованим та невизначеним доходом.

36. Деривативи в основному використовуються:

- 1) для отримання дивідендів;
- 2) для отримання процентів;
- 3) для засвідчення права власності на депозит в банку;
- 4) для хеджування цінового ризику;
- 5) для обслуговування операцій на ринку позичкових капіталів.

37. До дольових фінансових інструментів відносяться:

- 1) акції, облігації, чеки, векселі, депозитні сертифікати;
- 2) акції, інвестиційні сертифікати, опціони, свопи, облігації;
- 3) державні та корпоративні облігації, казначейські та комерційні векселі;
- 4) первинні фінансові інструменти та деривативи;
- 5) прості та привілейовані акції, паї, інвестиційні сертифікати.

38. До вторинних фінансових інструментів не відносяться:

- 1) акції, облігації, чеки, векселі, депозитні сертифікати;
- 2) акції, інвестиційні сертифікати, опціони, свопи, облігації;
- 3) державні та корпоративні облігації, казначейські та комерційні векселі, чеки, деривативи;
- 4) ф'ючерсні та форвардні угоди, опціони, свопи, варанти;
- 5) акції, паї, інвестиційні сертифікати, ф'ючерсні та форвардні угоди.

39. Депозитний сертифікат – це:

- 1) борговий фінансовий інструмент;
- 2) дольовий фінансовий інструмент;
- 3) інструмент страхового ринку;
- 4) вторинний фінансовий інструмент.

40. Векселі та чеки – це:

- 1) інструменти ринку капіталів;
- 2) інструменти грошового ринку;
- 3) інструменти валютного ринку;
- 4) інструменти фондового ринку.

41. До первинних фінансових інструментів відносяться:

- 1) первинні фінансові інструменти та деривативи;
- 2) акції, інвестиційні сертифікати, опціони, свопи, облігації;
- 3) державні та корпоративні облігації, казначейські та комерційні векселі, чеки, деривативи;
- 4) акції, облігації, чеки, векселі, депозитні сертифікати;
- 5) акції, паї, інвестиційні сертифікати, ф'ючерсні та форвардні угоди.

42. Боргові фінансові інструменти – це:

- 1) прості та привілейовані акції, облігації, векселі, чеки, інвестиційні сертифікати;
- 2) опціони, свопи, варанти, ф'ючерсні та форвардні контракти;
- 3) державні та корпоративні облігації, казначейські та комерційні векселі, депозитні сертифікати;
- 4) депозитні та інвестиційні сертифікати, акції, паї, деривативи, облігації.

43. До вторинних фінансових інструментів відносяться:

- 1) акції, облігації, чеки, векселі, депозитні сертифікати;
- 2) інвестиційні та депозитні сертифікати, опціони, свопи, облігації;
- 3) державні та корпоративні облігації, казначейські та комерційні векселі, чеки, деривативи;
- 4) ф'ючерсні та форвардні угоди, опціони, свопи, варанти;
- 5) акції, паї, інвестиційні сертифікати, облігації, ф'ючерсні та форвардні угоди.

44. Об'єктами ринку фінансових послуг є:

- 1) фінансово-кредитні інститути;
- 2) інститути інфраструктури;
- 3) фінансові інструменти;
- 4) держава, господарчі суб'єкти та домашні господарства;
- 5) продавці та покупці фінансових активів.

45. До неборгових фінансових інструментів відносяться:

- 1) облігації, чеки, векселі, депозитні сертифікати;
- 2) інвестиційні сертифікати, опціони, свопи, облігації;
- 3) акції, паї, інвестиційні сертифікати;
- 4) державні та корпоративні облігації, казначейські та комерційні векселі, чеки;
- 5) первинні фінансові інструменти та деривативи.

46. До первинних фінансових інструментів не відносяться:

- 1) акції, облігації, чеки, векселі, депозитні сертифікати;
- 2) акції, інвестиційні сертифікати, опціони, свопи, облігації;
- 3) ф'ючерсні та форвардні угоди, опціони, свопи, варанти.
- 4) державні та корпоративні облігації, казначейські та комерційні векселі, чеки, деривативи;
- 5) акції, паї, інвестиційні сертифікати, ф'ючерсні та форвардні угоди.

47. Залежно від пріоритетної значимості розрізняють наступні види фінансових інструментів:

- 1) безризикові, ризикові, «спекулятивні»;
- 2) інструменти грошового ринку, ринку позичкових капіталів, ринку цінних паперів, валютного та страхового ринків, ринку золота та нерухомості;
- 3) первинні та вторинні фінансові інструменти (деривативи);
- 4) короткострокові та довгострокові фінансові інструменти;
- 5) боргові та дольові фінансові інструменти;
- 6) фінансові інструменти з фіксованим та невизначеним доходом.

48. Акції та облігації – це:

- 1) боргові фінансові інструменти;
- 2) дольові фінансові інструменти;
- 3) первинні фінансові інструменти;
- 4) вторинні фінансові інструменти;
- 5) фінансові інструменти з фіксованим доходом.

49. Векселі, чеки та облігації – це:

- 1) дольові фінансові інструменти;
- 2) боргові фінансові інструменти;
- 3) короткострокові фінансові інструменти;
- 4) довгострокові фінансові інструменти;
- 5) фінансові інструменти з невизначеним доходом.

50. До короткострокових фінансових інструментів відносяться:

- 1) інструменти грошового ринку;
- 2) інструменти фондового ринку;
- 3) інструменти страхового ринку;
- 4) інструменти ринку капіталів.

ТЕМА 3

Інституційна та сегментарна структура ринку фінансових послуг

План та зміст семінарського заняття

1. Методи структуризації ринку фінансових послуг.

Методологічні підходи до вирішення проблеми структуризації фінансового ринку. Поняття ринку фінансових послуг. Фінансові послуги як спосіб взаємовідносин оферентів і споживачів. Загальна структура ринку фінансових послуг. Інституційна та часова структура ринку фінансових послуг. Кредитно-фінансові інститути та ринок цінних паперів. Грошовий ринок та ринок капіталів.

2. Структура та характеристика ринку фінансових послуг за часовою ознакою.

Фінансові послуги на грошовому ринку. Суть і структура грошового ринку. Функції, суб'єкти та інструменти грошового ринку. Фінансові послуги на валютному ринку. Поняття і функції валютного ринку. Діяльність суб'єктів валютного ринку.

Фінансові послуги на ринку позичкового капіталу. Структура та функції ринку позичкового капіталу. Суб'єкти ринку позичкового капіталу. Інструменти ринку позичкового капіталу.

3. Структура та характеристика ринку фінансових послуг за інституційною ознакою.

Фінансові послуги на фондовому ринку. Структура та функції фондового ринку. Суб'єкти фондового ринку. Інструменти фондового ринку.

Фінансові послуги зі страхування ризиків. Поняття страхового ринку та його організаційна структура. Суб'єкти ринку страхових послуг. Інструменти ринку страхових послуг.

4. Сегментарна структура ринку фінансових послуг.

Поняття сегментації ринку фінансових послуг як класифікації потенційних споживачів фінансових послуг згідно з їхніми вимогами до розвитку фінансового ринку. Характеристика структури ринку фінансових послуг за основними групами та видами фінансових активів.

Контрольні запитання

1. Які існують методи структуризації ринку фінансових послуг?
2. За якими критеріями формується часова та інституційна структура ринку фінансових послуг?
3. Як поділяється ринок фінансових послуг за часовою ознакою, дайте характеристику його структурним сегментам.
4. Як поділяється ринок фінансових послуг за інституційною ознакою, дайте характеристику його структурним сегментам.

5. Дайте характеристику грошовому ринку в цілому та його складовим елементам, зокрема.
6. Чим відрізняється ринок капіталів від ринку грошей, які сектори входять до його складу?
7. Як можна класифікувати усю сукупність фінансових посередників, дайте їм характеристику.
8. Що таке парабанківська система, яка її роль у фінансово-кредитній системі країни?
9. Як поділяється фондовий ринок за стадіями та місцем торгівлі цінними паперами?
10. Що таке сегментація ринку фінансових послуг?
11. Які існують критерії сегментації ринку фінансових послуг?
12. Як поділяється ринок фінансових послуг за групами та видами фінансових активів (інструментів)?

Теми рефератів

1. Розвиток грошового ринку в Україні та особливості його структурних сегментів: облікового, міжбанківського, валютного ринків.
2. Ринок капіталів в Україні, його роль та характеристика окремих сегментів.
3. Становлення та розвиток ринку цінних паперів в Україні як підсистеми ринку капіталів.
4. Інституційна структура ринку фінансових послуг в Україні, її організація та етапи розвитку.
5. Правові норми регулювання розвитку структури та інфраструктури ринку фінансових послуг в Україні.
6. Методологічні підходи до вирішення проблеми структуризації фінансового ринку.
7. Кредитно-фінансові інститути та ринок цінних паперів як основні складові ринку фінансових послуг.
8. Структура та функції ринку позичкового капіталу. Суб'єкти та інструменти ринку позичкового капіталу.
9. Страховий ринок та його організаційна структура. Суб'єкти та інструменти ринку страхових послуг.
10. Сегментація ринку фінансових послуг на основі класифікації потенційних споживачів фінансових послуг.
11. Валютний ринок та його організаційна структура. Суб'єкти та інструменти валютного ринку.
12. Обліковий та міжбанківський ринки як складові грошового ринку. Суб'єкти та інструменти облікового та міжбанківського ринків.

Завдання для контролю знань

Дайте відповіді на запитання тестів

1. Структура ринку фінансових послуг визначається такими ознаками:

- 1) юридичною та функціональною;
- 2) часовою та інституціональною;
- 3) часовою та географічною;
- 4) інституціональною та економічною.

2. Сегментація ринку фінансових послуг – це класифікація:

- 1) інвесторів;
- 2) емітентів;
- 3) кредиторів;
- 4) позичальників;
- 5) споживачів фінансових послуг;
- 6) фінансових посередників.

3. Ринок фінансових послуг за інституційною ознакою поділяється на:

- 1) ринок грошей та ринок капіталів;
- 2) фінансово-кредитні інститути та ринок цінних паперів;
- 3) обліковий та міжбанківський ринок;
- 4) ринок позичкових зобов'язань та валютний ринок;
- 5) ринок банківських кредитів та депозитів.

4. Ринок фінансових послуг за часовою ознакою поділяється на:

- 1) біржовий та «вуличний» ринок;
- 2) ринок грошових сурогатів та ринок державних цінних паперів;
- 3) ринок, на якому здійснюється андеррайтинг цінних паперів та вторинний ринок;
- 4) ринок грошей та ринок капіталів;
- 5) обліковий та валютний ринок.

5. Що є критерієм поділу ринку фінансових послуг за часовою ознакою?

- 1) класифікація потенційних споживачів фінансових послуг;
- 2) термін дії фінансових інструментів;
- 3) пряме або опосередковане переміщення коштів від власників заощаджень до позичальників;
- 4) галузева приналежність споживачів фінансових послуг;
- 5) місцезнаходження споживачів фінансових послуг.

6. Валютний ринок – це частина:

- 1) ринку грошей;
- 2) ринку капіталів;
- 3) ринку банківських кредитів;
- 4) фондового ринку;
- 5) облікового та міжбанківського ринку.

7. Грошовий ринок включає:

- 1) фондовий та валютний ринки;
- 2) ринок капіталів, довгострокових банківських кредитів та депозитів;
- 3) обліковий, міжбанківський, валютний ринки;
- 4) ринок грошових сурогатів та середньострокових фінансових інструментів.
- 5) обліковий, міжбанківський, валютний, фондовий ринки.

8. Що є критерієм поділу ринку фінансових послуг за інституційною ознакою?

- 1) класифікація потенційних споживачів фінансових послуг;
- 2) термін дії фінансових інструментів;
- 3) пряме або опосередковане переміщення коштів від власників заощаджень до позичальників;
- 4) галузева приналежність споживачів фінансових послуг;
- 5) місцезнаходження споживачів фінансових послуг.

9. Обліковий та міжбанківський ринок – це частини:

- 1) валютного ринку;
- 2) фондового ринку;
- 3) ринку грошей;
- 4) ринку капіталів;
- 5) ринку деривативів.

10. Що є критерієм сегментації ринку фінансових послуг?

- 1) первинне розміщення або вторинний обіг фінансових інструментів;
- 2) термін дії фінансових інструментів;
- 3) пряме або опосередковане переміщення коштів від власників заощаджень до позичальників;
- 4) класифікація потенційних споживачів фінансових послуг;
- 5) біржовий або позабіржовий оборот фінансових активів.

11. Ринок капіталів включає:

- 1) фондовий та валютний ринки;
- 2) ринок грошей та довгострокових банківських кредитів та депозитів;
- 3) обліковий, міжбанківський, валютний ринки;
- 4) ринок цінних паперів, середньо- та довгострокових банківських кредитів;
- 5) ринок грошових сурогатів та середньострокових фінансових інструментів.

12. Первинний ринок цінних паперів включає:

- 1) ринок грошей та ринок капіталів;
- 2) ринок грошових сурогатів та ринок державних цінних паперів;
- 3) ринок, на якому здійснюється андеррайтинг цінних паперів;
- 4) біржовий та «вуличний» ринки;
- 5) обліковий та валютний ринки.

13. На грошовому ринку обертаються фінансові інструменти з терміном обігу:

- 1) від 3-х до 5-ти років;
- 2) до 1-го року;
- 3) більше 1-го року;
- 4) до 2-х робочих днів;
- 5) більше 5-ти років.

14. Вторинний ринок цінних паперів включає:

- 1) ринок грошей та ринок капіталів;
- 2) ринок, на якому здійснюється андеррайтинг цінних паперів;
- 3) біржовий та «вуличний» ринки;
- 4) обліковий, міжбанківський та валютний ринки.
- 5) ринок грошових сурогатів, ринки боргових та дольових цінних паперів.

15. Ринок фінансових послуг за інституційною ознакою поділяється на:

- 1) ринок грошей та ринок капіталів;
- 2) банківську та парабанківську систему;
- 3) фінансових посередників та фондовий ринок;
- 5) біржовий та позабіржовий фондові ринки;
- 6) обліковий, міжбанківський, валютний ринки та ринок капіталів.

16. Ринок середньо- та довгострокових банківських кредитів – це частина:

- 1) ринку грошей;
- 2) ринку капіталів;
- 3) валютного ринку;
- 4) ринку цінних паперів;
- 5) облікового та міжбанківського ринку.

17. Структура ринку цінних паперів включає:

- 1) ринок деривативів та ринок державних цінних паперів;
- 2) первинний ринок та вторинний ринок;
- 3) ринок позичкових капіталів та ринок цінних паперів;
- 4) біржовий ринок та ПФТС;
- 5) обліковий, міжбанківський та ринок цінних паперів.

18. На ринку капіталів обертаються фінансові інструменти з терміном обігу:

- 1) від 3-х до 5-ти років;
- 2) до 1-го року;
- 3) більше 1-го року;
- 4) до 2-х робочих днів;
- 5) більше 5-ти років.

19. Структура вторинного ринку цінних паперів включає:

- 1) ринок деривативів та ринок державних цінних паперів;
- 2) первинний ринок та вторинний ринок;
- 3) ринок позичкових капіталів та ринок цінних паперів;
- 4) біржовий ринок та ПФТС;
- 5) обліковий, міжбанківський та ринок цінних паперів.

20. Первинний ринок цінних паперів – це:

- 1) ринок, на якому здійснюються операції з наявними, вже випущеними в обіг цінними паперами;
- 2) ринок, на якому корпорації залучають капітал через розміщення цінних паперів;
- 3) ринок довгострокових боргових зобов'язань та акціонерного капіталу;
- 4) ринок короткострокових зобов'язань з терміном погашення до одного року.

21. На ринку «спот» обертаються фінансові інструменти з терміном обігу:

- 1) від 3-х до 5-ти років;
- 2) до 1-го року;
- 3) більше 1-го року;
- 4) до 2-х робочих днів;
- 5) більше 5-ти років.

22. Сегментація ринку фінансових послуг за групами фінансових активів включає:

- 1) обліковий, міжбанківський, валютний, фондовий ринки, ринок капіталу;
- 2) грошовий, валютний, кредитний ринки; ринок цінних паперів; страховий ринок; ринок дорогоцінних металів і каміння; ринок інструментів нерухомості;
- 3) ринок державних та корпоративних боргових цінних паперів (облігацій), дольових цінних паперів (акцій), деривативів (форвардів, ф'ючерсів, опціонів).
- 4) первинний, вторинний, біржовий, позабіржовий ринки.

23. Вторинний ринок цінних паперів – це:

- 1) ринок, на якому здійснюються операції з наявними, вже випущеними в обіг цінними паперами;
- 2) ринок, на якому корпорації залучають капітал через розміщення цінних паперів;
- 3) ринок довгострокових боргових зобов'язань та акціонерного капіталу;
- 4) ринок короткострокових зобов'язань з терміном погашення до одного року.

24. Сек'юритизація – це:

- 1) пряме переміщення коштів від власників заощаджень до позичальників;
- 2) опосередковане переміщення коштів від власників заощаджень до позичальників;
- 3) процес переливу фінансових ресурсів із одного виду фінансового ринку і сегмента на інші;
- 4) класифікація потенційних споживачів фінансових послуг.

25. За терміновістю реалізації угод виділяють наступні види ринків фінансових послуг:

- 1) організований та неорганізований ринки;
- 2) первинний та вторинний ринки;
- 3) грошовий, валютний, кредитний ринки; ринок цінних паперів; страховий ринок; ринок дорогоцінних металів і каміння; ринок інструментів нерухомості;
- 4) ринок «спот» (касових) та строкових операцій;
- 5) обліковий, міжбанківський, валютний, фондовий ринки, ринок капіталу;

26. Ринок грошей – це:

- 1) ринок, на якому здійснюються операції з наявними, вже випущеними в обіг цінними паперами;
- 2) ринок короткострокових зобов'язань з терміном погашення до одного року;
- 3) ринок довгострокових боргових зобов'язань та акціонерного капіталу;
- 4) ринок, на якому корпорації залучають капітал через розміщення цінних паперів.

27. Андерайтинг – це:

- 1) допуск цінних паперів до обігу і котирування на фондовій біржі на підставі їх економічної експертизи;
- 2) комплекс заходів з первинного розміщення цінних паперів нового випуску;
- 3) система взаєморозрахунків за цінні папери, послуги, що базується на обліку взаємних вимог і зобов'язань сторін;
- 4) зберігання цінних паперів, облік прав власності на цінні папери, обслуговування обігу цінних паперів та операцій емітента з цінними паперами.

28. За характером руху фінансових інструментів ринок фінансових послуг поділяється на:

- 1) організований та неорганізований ринки;
- 2) первинний та вторинний ринки;
- 3) грошовий, валютний, кредитний ринки; ринок цінних паперів; страховий ринок; ринок дорогоцінних металів і каміння; ринок інструментів нерухомості;
- 4) ринок «спот» (касових) та строкових операцій;
- 5) обліковий, міжбанківський, валютний, фондовий ринки, ринок капіталу;

29. Лістинг – це:

- 1) допуск цінних паперів до обігу і котирування на фондовій біржі на підставі їх економічної експертизи;
- 2) комплекс заходів з первинного розміщення цінних паперів нового випуску;
- 3) система взаєморозрахунків за цінні папери, послуги, що базується на обліку взаємних вимог і зобов'язань сторін;
- 4) зберігання цінних паперів, облік прав власності на цінні папери, обслуговування обігу цінних паперів та операцій емітента з цінними паперами.

30. За ступенем організованості ринок фінансових послуг поділяється на:

- 1) грошовий, валютний, кредитний ринки; ринок цінних паперів; страховий ринок; ринок дорогоцінних металів і каміння; ринок інструментів нерухомості;
- 2) первинний та вторинний ринки;
- 3) біржовий та позабіржовий ринки;
- 4) ринок «спот» (касових) та строкових операцій;
- 5) ринок боргових цінних паперів (облігацій), дольових цінних паперів (акцій), деривативів (форвардів, ф'ючерсів, опціонів).

ТЕМА 4

Поняття і класифікація фінансового посередництва

План та зміст семінарського заняття

1. Загальне поняття фінансового посередництва.

Поняття фінансового посередництва. Спрощене поняття фінансового посередництва. Комплексне поняття фінансового посередництва. Сутність, призначення та види фінансового посередництва.

Функції фінансових посередників. Основні проблеми функціонування фінансових ринків за відсутності фінансових посередників. Трансформаційні послуги фінансових посередників.

2. Класифікація фінансових посередників.

Класифікація фінансових посередників. Поняття класифікації, її наукове і практичне значення, критерії. Банки як провідні суб'єкти фінансового посередництва.

3. Банківська система: принципи побудови, цілі, механізм функціонування, функції банків.

Комерційні банки, їх види та правові основи організації. Загальна характеристика банківських операцій. Комісійно-посередницькі банківські операції. Особливості побудови банківської системи в Україні.

4. Спеціалізовані небанківські фінансово-кредитні установи, їх класифікація та характеристика..

Страхові компанії. Пенсійні фонди. Інвестиційні фонди та компанії. Фінансові компанії. Кредитні спілки. Ломбарди. Міжбанківські об'єднання. Лізингові та факторингові компанії. Контрактні фінансові інститути.

Лізингові та факторингові операції фінансових посередників, їх розвиток в Україні. Становлення та розвиток інвестиційних та фінансових фондів в Україні, їх роль у залученні інвестицій в економіку. Розвиток кредитних спілок в Україні, їх роль у кредитуванні підприємств малого та середнього бізнесу, фермерських та домашніх господарств.

Контрольні запитання

1. Чим відрізняються сектори прямого та опосередкованого фінансування різних суб'єктів на ринку фінансових послуг?

2. У чому полягає сутність та роль фінансового посередництва на ринку фінансових послуг?

3. У чому є переваги фінансового посередництва порівняно з прямим переміщенням коштів від власників заощаджень до позичальників?

4. Дайте визначення фінансової та кредитної установи згідно з Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг».

5. Розкажіть про умови створення та діяльності фінансових установ в Україні. Які існують організаційні правила діяльності фінансових установ?
6. Яку роль та функції виконують банківські фінансові посередники на ринку фінансових послуг? Як вони класифікуються?
7. Якими чинниками обумовлений розвиток спеціалізованих небанківських фінансово-кредитних установ на ринку фінансових послуг?
8. Що є спільного та що відрізняє небанківські фінансово-кредитні установи від банківських?
9. За якими критеріями класифікуються спеціалізовані небанківські фінансові посередники?
10. Надайте класифікацію та характеристику договірних небанківських фінансових посередників.
11. Надайте класифікацію та характеристику інвестиційних небанківських фінансових посередників.
12. Які особливості у своїй діяльності мають лізингові та факторингові компанії?
13. Який механізм акумуляції та розміщення коштів застосовують інвестиційні та фінансові фонди і компанії?
14. На чому спеціалізуються кредитні спілки, як формуються їх ресурси?

Темати рефератів

1. Роль фінансових посередників у функціонуванні фінансової системи країни.
2. Банківська система України: загальна характеристика та етапи розвитку.
3. Небанківські фінансово-кредитні інститути: їх роль, особливості та розвиток в Україні.
4. Розвиток та організація страхового ринку в Україні.
5. Розвиток недержавного пенсійних фондів в Україні та інших установ накопичувального пенсійного забезпечення.
6. Банківські фінансові посередники, їх роль та функції.
7. Небанківські фінансово-кредитні інститути, їх роль, класифікація та функції.
8. Характеристика договірних небанківських фінансових посередників.
9. Становлення та розвиток інвестиційних та фінансових фондів в Україні, їх роль у залученні інвестицій в економіку.
10. Лізингові та факторингові операції фінансових посередників, їх розвиток в Україні.
11. Розвиток кредитних спілок в Україні, їх роль у кредитуванні підприємств малого та середнього бізнесу, фермерських та домашніх господарств.

Завдання для контролю знань

Дайте відповіді на запитання тестів

1. Фінансові посередники працюють:

- 1) в секторі прямого фінансування;
- 2) в секторі непрямого фінансування;
- 3) на ринку цінних паперів;
- 4) на позабіржовому ринку.

2. Уся сукупність фінансових посередників класифікується наступним чином:

- 1) прямі, непрямі, обслуговуючі;
- 2) депозитарні, реєстраторські, клірингові;
- 3) банківські, небанківські фінансово-кредитні інститути;
- 4) пенсійні, інвестиційні, страхові.

3. Фінансова установа – це:

- 1) юридична особа, яка відповідно до закону надає одну чи декілька фінансових послуг та яка внесена до відповідного реєстру у порядку, встановленому законом;
- 2) фінансова установа, яка відповідно до закону має право за рахунок залучених коштів надавати фінансові кредити на власний ризик;
- 3) неприбуткове об'єднання фінансових установ, створене з метою захисту інтересів своїх членів та інших учасників ринків фінансових послуг.

4. Банківські фінансові посередники – це:

- 1) НБУ, комерційні банки, пенсійні фонди, страхові компанії, ломбарди;
- 2) інвестиційні банки, ощадні банки, іпотечні банки, кредитні спілки; лізингові та факторингові компанії;
- 3) комерційні банки, інвестиційні банки, ощадні банки, іпотечні банки, клірингові банки;
- 4) універсальні банки, спеціалізовані банки, інвестиційні фонди, фінансові компанії, трастові компанії, кредитні спілки.

5. Діяльність небанківських фінансово-кредитних установ відрізняється від банківської діяльності наступним:

- 1) діють на ринку фінансових послуг від свого імені і за власний рахунок;
- 2) не зачіпають процесу створення депозитів і не впливають на динаміку пропозиції грошей в обігу;
- 3) створюють власні зобов'язання і власні вимоги;
- 4) здійснюють переміщення тимчасово вільного капіталу від власників заощаджень до позичальників.

6. Кредитна установа – це:

- 1) юридична особа, яка відповідно до закону надає одну чи декілька фінансових послуг та яка внесена до відповідного реєстру у порядку, встановленому законом;
- 2) фінансова установа, яка відповідно до закону має право за рахунок залучених коштів надавати фінансові кредити на власний ризик;
- 3) неприбуткове об'єднання фінансових установ, створене з метою захисту інтересів своїх членів та інших учасників ринків фінансових послуг.

7. Договірні небанківські фінансово-кредитні установи – це:

- 1) інвестиційні фонди, фінансові компанії, кредитні товариства, кредитні спілки;
- 2) страхові компанії, пенсійні фонди, ломбарди, лізингові та факторингові компанії;
- 3) інвестиційні фонди, фінансові компанії, страхові компанії, пенсійні фонди;
- 4) кредитні товариства, кредитні спілки, ломбарди, лізингові та факторингові компанії.

8. Спеціалізовані небанківські установи – це:

- 1) НБУ, спеціалізовані комерційні банки, пенсійні фонди;
- 2) інвестиційні банки, ощадні банки, іпотечні банки, кредитні спілки;
- 3) страхові компанії, пенсійні фонди, кредитні спілки, іпотечні та ощадні банки, інвестиційні банки;
- 4) кредитні спілки, фінансові фонди, інвестиційні та страхові компанії, пенсійні фонди, лізингові та факторингові компанії.

9. Страхові компанії відносяться до:

- 1) договірних фінансових посередників;
- 2) інвестиційних фінансових посередників;
- 3) усі відповіді вірні;
- 4) немає правильної відповіді.

10. Факторингові компанії – це фінансові посередники, що спеціалізуються на:

- 1) наданні довірчих послуг;
- 2) на видачі позичок населенню під заставу рухомого майна;
- 3) на купівлі у фірм права вимоги боргу;
- 4) управлінні вільними грошовими коштами інвестиційного призначення;
- 5) наданні страхових послуг.

11. Пенсійні фонди відносяться до:

- 1) договірних фінансових посередників;
- 2) інвестиційних фінансових посередників;
- 3) усі відповіді вірні;
- 4) немає правильної відповіді.

12. Лізингові компанії – це фінансові посередники, що спеціалізуються на:

- 1) наданні довірчих послуг;
- 2) на видачі позичок населенню під заставу рухомого майна;
- 3) на купівлі у фірм права вимоги боргу;
- 4) придбанні предметів тривалого користування та передачі їх в оренду;
- 5) управлінні вільними грошовими коштами інвестиційного призначення;
- 6) наданні страхових послуг.

13. Інвестиційні небанківські фінансово-кредитні установи – це:

- 1) фінансові компанії, інвестиційні фонди, кредитні товариства, кредитні спілки;
- 2) страхові компанії, пенсійні фонди, ломбарди, лізингові та факторингові компанії;
- 3) інвестиційні фонди, фінансові компанії, страхові компанії, пенсійні фонди;
- 4) кредитні товариства, кредитні спілки, ломбарди, лізингові та факторингові компанії.

14. Ломбарди відносяться до:

- 1) договірних фінансових посередників;
- 2) інвестиційних фінансових посередників;
- 3) усі відповіді вірні;
- 4) немає правильної відповіді.

15. Інвестиційні фонди – це фінансові посередники, що спеціалізуються на:

- 1) наданні довірчих послуг;
- 2) на видачі позичок населенню під заставу рухомого майна;
- 3) на купівлі у фірм права вимоги боргу;
- 4) придбанні предметів тривалого користування та передачі їх в оренду;
- 5) управлінні вільними грошовими коштами інвестиційного призначення;
- 6) наданні страхових послуг.

16. Лізингові компанії відносяться до:

- 1) договірних фінансових посередників;
- 2) інвестиційних фінансових посередників;
- 3) усі відповіді вірні;
- 4) немає правильної відповіді.

17. Ломбарди – це фінансові посередники, що спеціалізуються на:

- 1) наданні довірчих послуг;
- 2) на видачі позичок населенню під заставу рухомого майна;
- 3) на купівлі у фірм права вимоги боргу;
- 4) придбанні предметів тривалого користування та передачі їх в оренду;

- 5) управлінні вільними грошовими коштами інвестиційного призначення;
- 6) наданні страхових послуг.

18. Факторингові компанії відносяться до:

- 1) договірних фінансових посередників;
- 2) інвестиційних фінансових посередників;
- 3) усі відповіді вірні;
- 4) немає правильної відповіді.

19. Трастові фонди – це фінансові посередники, що спеціалізуються на:

- 1) наданні довірчих послуг;
- 2) на видачі позичок населенню під заставу рухомого майна;
- 3) на купівлі у фірм права вимоги боргу;
- 4) придбанні предметів тривалого користування та передачі їх в оренду;
- 5) управлінні вільними грошовими коштами інвестиційного призначення;
- 6) наданні страхових послуг.

20. Фінансові компанії відносяться до:

- 1) договірних фінансових посередників;
- 2) інвестиційних фінансових посередників;
- 3) усі відповіді вірні;
- 4) немає правильної відповіді.

21. Кредитні товариства – це фінансові посередники, що спеціалізуються на:

- 1) наданні довірчих послуг;
- 2) на видачі позичок населенню під заставу рухомого майна;
- 3) на купівлі у фірм права вимоги боргу;
- 4) придбанні предметів тривалого користування та передачі їх в оренду;
- 5) управлінні вільними грошовими коштами інвестиційного призначення;
- 6) на задоволенні потреб у кредиті своїх членів;
- 7) наданні страхових послуг.

22. Фінансові компанії – це фінансові посередники, що спеціалізуються на:

- 1) наданні довірчих послуг;
- 2) на видачі позичок населенню під заставу рухомого майна;
- 3) на купівлі у фірм права вимоги боргу;
- 4) придбанні предметів тривалого користування та передачі їх в оренду;
- 5) наданні позичок фізичним та юридичним особам за рахунок продажу своїх власних цінних паперів;
- 6) управлінні вільними грошовими коштами інвестиційного призначення.

23. Інвестиційні фонди та компанії – це фінансові посередники, які:

- 1) акумулюють грошові кошти шляхом випуску власних цінних паперів, а потім розміщують їх в акції інших корпорацій та в державні цінні папери;
- 2) мобілізують кошти через продаж своїх цінних паперів, потім направляють їх у позички фізичним та юридичним особам для придбання товарів виробничого чи споживчого призначення;
- 3) працюють на кооперативних засадах і спеціалізуються на задоволенні потреб у кредиті своїх членів, переважно підприємств малого і середнього бізнесу, фермерських та домашніх господарств, фізичних осіб;
- 4) створюються як кредитні товариства для фінансування житлового будівництва, надання іпотечних кредитів широким верствам населення.

24. Позиково-ощадні асоціації – це фінансові посередники, що спеціалізуються на:

- 1) на видачі позичок населенню під заставу рухомого майна;
- 2) на купівлі у фірм права вимоги боргу;
- 3) наданні іпотечних кредитів широким верствам населення;
- 4) придбанні предметів тривалого користування та передачі їх в оренду;
- 5) наданні позичок фізичним та юридичним особам за рахунок продажу своїх власних цінних паперів;
- 6) управлінні вільними грошовими коштами інвестиційного призначення.

25. Кредитні спілки в Україні – це фінансові посередники, які:

- 1) акумулюють грошові кошти шляхом випуску власних цінних паперів, а потім розміщують їх в акції інших корпорацій та в державні цінні папери;
- 2) мобілізують кошти через продаж своїх цінних паперів, потім направляють їх у позички фізичним та юридичним особам для придбання товарів виробничого чи споживчого призначення;
- 3) працюють на кооперативних засадах і спеціалізуються на задоволенні потреб у кредиті своїх членів, переважно підприємств малого і середнього бізнесу, фермерських та домашніх господарств, фізичних осіб;
- 4) є неприбутковими організаціями, заснованими фізичними особами на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів;
- 5) створюються як кредитні товариства для фінансування житлового будівництва, надання іпотечних кредитів широким верствам населення.

ТЕМА 5

Фінансові послуги на грошовому ринку

План та зміст семінарського заняття

1. Організація та особливості функціонування депозитного ринку.

Поміщення капіталу в банківських установах. Безстрокові і термінові вклади (депозити). Ощадні вклади. Особливості депозитних рахунків до запитання (безстрокових депозитів). Особливості термінових рахунків (вкладів). Депозитні сертифікати. Ощадні сертифікати. Золоті сертифікати. Міжбанківські кредити. Угода про зворотній викуп (репо).

2. Послуги для здійснення грошових платежів та розрахунків.

Система розрахунків. Готівково-грошові та безготівкові розрахунки. Готівкові розрахунки за допомогою кредитних та дебетних карток. Форми та види безготівкових розрахунків. Умови і принципи організації безготівкового платіжного обороту. Рівні організації безготівкових розрахунків: міждержавні розрахунки, міжбанківські розрахунки, розрахунки юридичних та фізичних осіб. Характеристика основних форм безготівкових розрахунків: платіжними вимогами, платіжними дорученнями, вимогами-дорученнями, чеками, акредитивна форма розрахунків.

3. Операції з інструментами грошового ринку.

Грошові сурогати як інструменти грошового ринку: казначейські зобов'язання, депозитні сертифікати, євродолари, угоди про перепродаж (репо), комерційні векселі, банківські акцепти, фонди ринку грошей. Вексель у платіжному обороті. Види комерційних векселів: прості (соло-векселі) та переказні (тратта), особливості їх обігу. Операції з комерційними векселями. Операції з державними інструментами грошового ринку (казначейськими векселями).

4. Державні фінансові інститути на грошовому ринку.

Діяльність емісійного банку. Національний банк України як емісійний центр організації готівкового грошового обігу. Грошово-кредитна політика НБУ, її основні інструменти. Діяльність Державного казначейства. Взаємозв'язок грошово-кредитної та бюджетної політики держави.

Контрольні запитання

1. У чому полягає сутність грошового ринку?
2. Назвіть основні інститути грошового ринку.
3. Яка роль грошового ринку в економіці?
4. Назвіть елементи грошового ринку.
5. Дайте визначення облікового ринку.

6. Чому облікові ставки облікового ринку визначаються ставкою Центрального банку?

7. Дайте характеристику цінним паперам, які обертаються на обліковому ринку.

8. В якій формі залучаються і розміщуються вільні ресурси кредитних інститутів на міжбанківському ринку?

9. Чому комерційні банки використовують у своїй діяльності міжбанківські депозити?

10. Яку роль у становленні ринкової економіки України відіграють засоби міжбанківського ринку?

Темі рефератів

1. Організація та особливості функціонування грошового ринку України.

2. Інструменти грошового ринку, їх класифікація та характеристика.

3. Сутність, структура та функції грошового ринку в системі ринку фінансових послуг.

4. Організація та особливості функціонування депозитного ринку як складової грошового ринку.

5. Організація та особливості функціонування кредитного ринку як складової грошового ринку.

6. Послуги розрахунково-касового обслуговування на грошовому ринку.

7. Фінансові послуги на обліковому ринку, їх класифікація та характеристика.

8. Фінансові послуги на міжбанківському ринку.

9. Операції центрального банку на грошовому ринку.

10. Механізм грошово-кредитного регулювання ринку фінансових послуг.

Завдання для контролю знань

Дайте відповіді на запитання тестів

1. До складу грошового ринку відносять такі ринки:

1) обліковий, ринок цінних паперів, валютний;

2) обліковий, міжбанківський, валютний;

3) обліковий, ринок середньо- та довгострокових позикових капіталів;

4) валютний, ринок цінних паперів, обліковий.

2. Функціями грошового ринку є:

1) забезпечення ліквідності короткострокових вкладень;

2) формування ринку грошей як засобу платежу;

3) касове виконання державного бюджету;

4) забезпечення міжнародного переміщення капіталу.

3. Обліковий ринок – це:

- 1) частина грошового ринку, де здійснюється купівля-продаж валюти;
- 2) частина грошового ринку, де тимчасово вільні грошові ресурси банківських установ залучаються та розміщуються між собою у формі міжбанківських кредитів та депозитів;
- 3) частина грошового ринку, де короткострокові грошові кошти перерозподіляються між кредитними інститутами шляхом купівлі-продажу високоліквідних активів, до одного року.

4. Депозит являє собою:

- 1) грошові кошти передані в банк їх власником для зберігання на певних умовах;
- 2) письмове доручення власника рахунку своєму банку про перерахування певної суми грошей зі свого рахунку на рахунок утримувача коштів;
- 3) письмове доручення платника банку, який його обслуговує, про перерахування певної суми грошей з його рахунку на рахунок утримувача коштів.

5. Вексельне доручення, яке здійснює особа, що бере на себе відповідальність за виконання вексельних зобов'язань іншої особи (акцептанта, векселедавця, індосанта), - це:

- 1) аваль;
- 2) авізо;
- 3) індосамент;
- 4) трансферт;
- 5) тратта.

6. Вексель – це:

- 1) доручення банку покупця, адресоване до банку постачальника здійснити оплату рахунків постачальника;
- 2) інструмент комерційного кредиту;
- 3) форма розрахунку, за допомогою якої здійснюються платежі;
- 4) письмове зобов'язання відповідної форми, яке надає право його власнику вимагати сплати відповідної суми у відповідний термін.

7. Депозитні сертифікати:

- 1) письмове зобов'язання банку про зберігання коштів;
- 2) право банку на отримання відсотків з клієнта;
- 3) письмове посвідчення про депонування в банку суми грошей, у якому вказується термін його обов'язкового зворотного викупу банком і розмір виплаченої надбавки.

8. Тезаврація золота – це:

- 1) посвідчення про депонування золота в банку;
- 2) накопичення золота приватними власниками у вигляді скарбів або страхових фондів.

9. Нечекові вклади, що приносять відсоток і які можна терміново вилучити являють собою:

- 1) депозити до запитання;
- 2) депозитні сертифікати;
- 3) ощадні депозити;
- 4) золоті сертифікати.

10. Угода про зворотний викуп:

- 1) репо;
- 2) лоро;
- 3) ностро.

11. Поточні рахунки відкриваються з метою:

- 1) зберігання коштів та здійснення усіх видів банківських операцій;
- 2) одержання кредиту у грошовій формі на основі кредитного договору; цільового використання;
- 3) зберігання коштів на умовах договору між власником рахунка та банком.

12. Депозити до запитання:

- 1) грошові кошти, що зараховуються на депозитні рахунки на жорстко обумовлений термін з виплатою відсотка;
- 2) дають можливість вкладнику отримувати готівку за першою вимогою та здійснювати платежі за допомогою чеків;
- 3) вклади, що приносять відсоток та які можна терміново вилучити.

13. Платежі, які здійснюються після відвантаження товарів або надання послуг:

- 1) строкові;
- 2) комерційні;
- 3) облікові;
- 4) акцептні.

14. Розрізняють наступні види чеків:

- 1) прості, перевідні;
- 2) іменні, перевідні;
- 3) на пред'явника, іменні, прості;
- 4) іменні, ордерні, на пред'явника.

15. Розрахунковий документ із дорученням однієї кредитної установи іншій здійснити за рахунок спеціально за депонованих коштів оплату товарно-матеріальних документів за відвантажений товар:

- 1) акредитив;
- 2) депозитний сертифікат;
- 3) платіжне доручення;
- 4) чек.

16. Акредитив, який може бути анульований або змінений покупцем лише за згоди постачальника:

- 1) відзивний;
- 2) покритий;
- 3) безвідзивний;
- 4) непокритий.

17. Доміціляція векселя:

- 1) призначення платником за векселем якої-небудь третьої особи;
- 2) виконання банком доручення векселетримача при отриманні платежу за векселем при настанні терміну оплати;
- 3) підтвердження платником згоди на оплату за переїзним векселем.

18. Перший одержувач переказного векселя:

- 1) індосант;
- 2) ремітент;
- 3) трасант;
- 4) трасат.

19. Сума дисконту являє собою:

- 1) відношення майбутньої вартості векселя до сучасної вартості векселя;
- 2) різниця між сучасною вартістю векселя та майбутньою вартістю векселя;
- 3) різниця між майбутньою вартістю векселя та сучасною вартістю векселя.

20. Облікова ставка НБУ:

- 1) плата у відсотках, що береться НБУ за рефінансування комерційних банків шляхом купівлі векселів до настання строку платежу за ними та утримується з номінальної суми векселя;
- 2) плата у відсотках за кредити, що надаються комерційним банкам, яка встановлюється НБУ з метою впливу на грошовий оборот та кредитування.

Задачі

Задача 5.1

Власник векселя номіналом 5700 грн. Облікував його в банку за обліковою ставкою 14% (АСТ/360). Строк від моменту обліку до дати погашення векселя – 86 днів. Знайти: 1) суму, яку отримає власник векселя в банку; 2) дохід банку (дисконт).

Методичні вказівки:

$$P = S - Snd = S(1 - nd), \quad (5.1)$$

де P – сучасна вартість векселя або сума, що отримана при обліку векселя;

S – майбутня вартість або номінал векселя (N), тобто сума боргу, що вказана у векселі;

d – облікова або дисконтна ставка (десятинна дріб) ;

n – строк від моменту обліку до дати погашення векселя;

$$n = \frac{t}{K} \quad (5.2)$$

де t – кількість днів позички (число днів до погашення векселя);

K – кількість днів року або тимчасова база нарахування відсотків .

Для облікових операцій рік дорівнює 360 дням, а число днів позички береться точним. Це означається, як 365/360 або АСТ/360.

$$P = S \left(1 - \frac{t}{360} d\right) \quad (5.3)$$

Сума дисконту ($Disc$) або (Snd) буде дорівнювати:

$$Disc = S - P = N - P \quad (5.4)$$

Облікова або дисконтна ставка:

$$d = \left(\frac{S - P}{S}\right) \times \left(\frac{360}{T}\right) \quad (5.5)$$

S – майбутня вартість або номінал векселя, тобто сума боргу, що вказана у векселі:

$$S = \frac{P}{1 - \frac{t}{360} \times d} \quad (5.6)$$

Задача 5.2

Банк облікував вексель номіналом 9500 грн. за 75 днів до його погашення і виплатив пред'явнику векселя 8990 грн. (АСТ/360). Знайти облікову ставку.

Задача 5.3

Власник векселя облікував його в банку за обліковою ставкою 13% і отримав 8060 грн.. Строк від моменту обліку до дати погашення векселя – 98 днів (ACT/360). Знайти 1) номінал векселя; 2) дохід банку (дисконт).

Задача 5.4

Вексель на суму 8500 грн. був виданий на 140 днів з нарахуванням за ним відсотків у розмірі 18% річних. Вексель був облікований в банку власником за 40 днів до настання строку погашення за обліковою ставкою 11% річних. Знайти: 1) суму, яку отримає власник векселя в банку; 2) дохід банку при настанні строку погашення векселя; 3) майбутню вартість векселя.

Методичні вказівки:

Вексель, що обліковується банком, може передбачати нарахування за ним відсотків за простою ставкою i . У цьому випадку потрібно вирішити такі завдання:

1) визначити суму, яку отримає власник векселя при обліку його в банку за наступною формулою:

$$P = N\left(1 + \frac{n}{365}i\right)\left(1 - \frac{t}{360}d\right), \quad (5.7)$$

де P – сума, яку отримає власник при обліку векселя в банку;

N – номінал векселя, тобто сума боргу, що вказана у векселі;

n – загальний строк, на який випущений вексель;

i – ставка, за якою нараховуються відсотки за векселем;

t – число днів до погашення векселя;

d – облікова ставка;

2) дохід банку при настанні строку погашення векселя:

$$Disc = N\left(1 + \frac{n}{365}i\right)\left(\frac{t}{360}d\right) \quad (5.8)$$

3) визначити майбутню вартість векселя (нарощену суму боргу за векселем):

$$S = N\left(1 + \frac{n}{365}i\right) \quad (5.9)$$

$$Disc = S - P \quad (5.10)$$

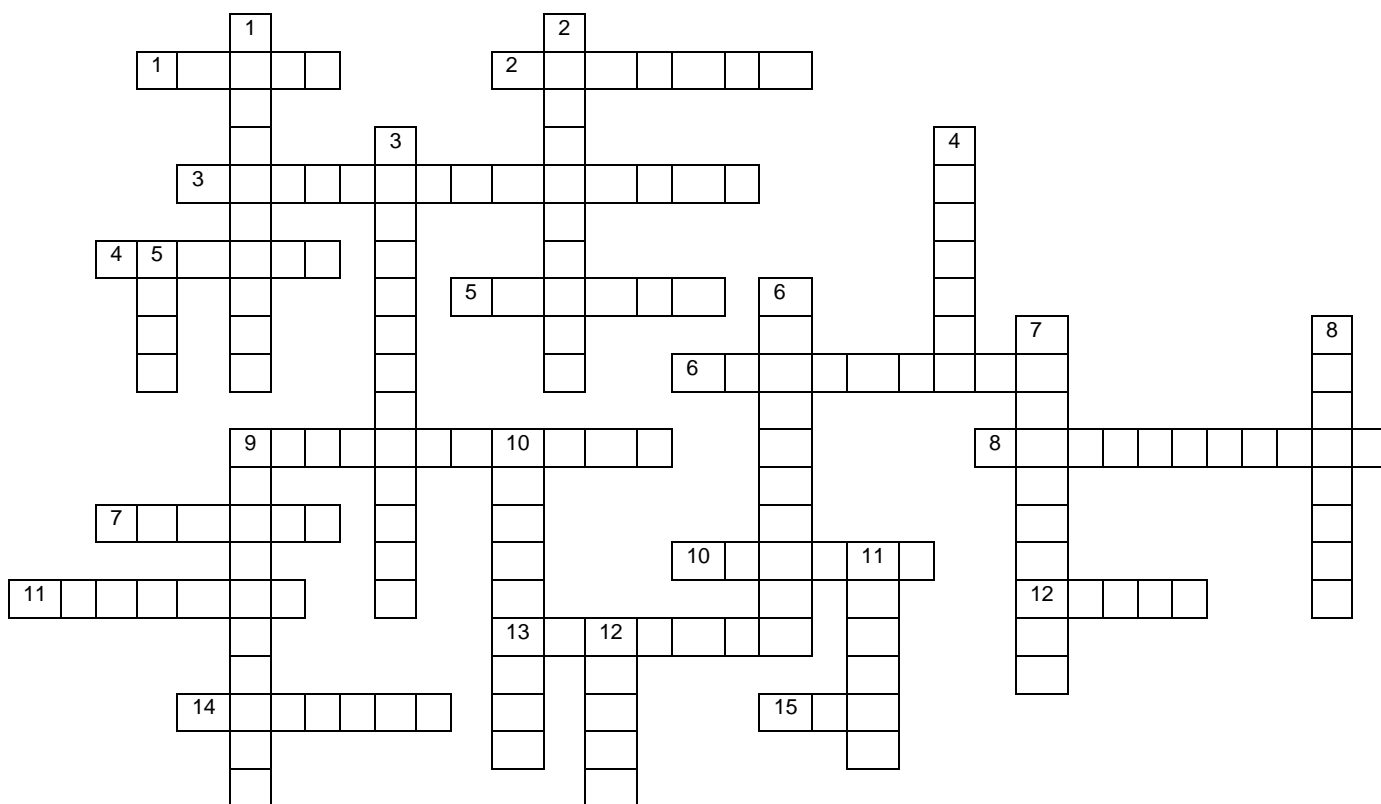
Задача 5.5

Вексель на суму 32000 грн. видано на 230 днів з нарахуванням за ним відсотків за ставкою 25% річних при розрахунковій кількості днів на рік – 365. Банк облікував вексель за 54 дні до настання терміну оплати за обліковою ставкою 10% річних при розрахунковій кількості днів на рік – 360. визначити суму, отриману пред'явником векселя, і суму доходу банку.

Задача 5.6

При обліку векселя на суму 2300 грн., до терміну оплати якого залишилося 80 днів, банк виплатив його пред'явнику 1810 грн.. Визначити, яку облікову ставку використовував банк при розрахунковій кількості днів на рік, рівному 360.

Кросворд

По вертикалі:

1. Форма кредитування експортерів-продавців, при продажу товарів шляхом комерційного кредиту. 2. Накопичення золота приватними власниками у вигляді скарбів або страхових фондів. 3. Один з видів векселів, який являє собою короткострокові зобов'язання держави (терміном до 12 місяців). 4. Різниця між майбутньою вартістю векселя та сучасною вартістю векселя. 5. Угода про перепродаж. 6. Цінний папір, що обертається на "вторинному" ринку. 7. Доларові депозити, розміщені за межами США. 8. Перший одержувач переказного векселя. 9. Передавальний надпис на векселі, згідно з яким вексель передається новій особі. 10. Особа, що згодна оплатити вексель. 11. Виражена у відсотках плата. 12. Доручення за векселем.

По горизонталі:

1. Додатковий до векселя листок, на якому здійснюються передавальні надписи. 2. Письмове зобов'язання відповідної форми, яке надає право його власнику вимагати сплати відповідної суми у відповідний термін. 3. Фінансова операція по прискоренню переводу дебіторської заборгованості в активи. 4. Переказний вексель, платником за яким є не векседавець, а третя особа, що бере на себе обов'язок платежу. 5. Згода на оплату векселя. 6. Розрахунковий документ із дорученням однієї кредитної установи іншій здійснити за рахунок спеціально задепонованих коштів оплату товарно-транспортних документів за відвантажений товар. 7. Один з важливих джерел формування оборотних активів. 8. Призначення платником за векселем якої-небудь третьої особи. 9. Виконання банком доручення векселетримача при отриманні платежу за векселем при настанні терміну оплати. 10. Доручення клієнта банку про отримання платежу від імпортера за товари та послуги та зарахування коштів на рахунок експортера. 11. Поручитель за векселем. 12. Передоплата. 13. Векседавець переказного векселя, що переводить свій платіж на третю особу – платника. 14. Грошові кошти передані в банк їх власником для зберігання на певних умовах. 15. Письмове доручення платника банку, який його обслуговує, про перерахування певної суми грошей з його рахунку на рахунок утримувача коштів.

ТЕМА 6

Фінансові послуги на валютному ринку

План та зміст семінарського заняття

1. Роль та місце валютного ринку на ринку фінансових послуг.

Валютний ринок як частина грошового ринку. Суб'єкти та об'єкти валютного ринку. Класифікація валютних ринків. Попит та пропозиція на валютному ринку. Валютний курс. Основні види котирування валют. Валютна позиція банку. Види операцій на валютному ринку, їх класифікація та характеристика.

2. Конверсійні операції на валютному ринку.

Поняття конверсії валюти. Валютні операції (поточні і термінові). Поточні валютні операції (тод, том, спот). Обсяг, мета і організація роботи на ринку операцій спот. Валютний курс і котирування. Основні види котирування валюти. Стратегія валютного арбітражу. Види валютних курсів. Визначення крос-курсу валют. Визначення ефективності операцій, пов'язаних з конвертованістю валют.

3. Форвардні операції. Операції опціон і своп.

Операції на форвардному ринку. Умови форвардного контракту. Форвардний валютний курс. Нові форми та модифікації форвардних угод.

Валютний "своп". Класифікація "своп" (звичайні, тижневі, одноденні, форвардні). Мета застосування операцій "своп".

Валютні ф'ючерси. Особливості валютного ф'ючерсного ринку. Учасники ф'ючерсного ринку. Організація здійснення ф'ючерсної угоди.

Валютні опціони. Біржові та позабіржові опціони.

4. Міжнародні розрахунки.

Міжнародний кредит. Місце валютного ринку у світовій валютній системі. Елементи валютно-фінансових угод. Основні форми міжнародних розрахунків. Акредитив. Класифікація акредитивів, що використовуються. Учасники розрахункової операції за акредитивом. Механізм розрахунків акредитивами. Інкасові операції. Учасники інкасових операцій. Банківський переказ. Здійснення банківського переказу. Переказ іноземної валюти за рахунок особистих коштів громадян. Чекова форма розрахунків. Розрахунки за допомогою блок-рахунків. Валютні клірингові розрахунки.

Контрольні запитання

1. Що представляє собою валютний курс?
2. Чим викликана необхідність купівлі-продажу валюти?
3. Назвіть основні міжнародні валютні ринки.
4. Що представляє собою котирування валют?
5. Коли і чому з'явилися деривативи?

6. Які форми міжнародних розрахунків є найменш вигідними для експортера і чому?
7. Хто є суб'єктом валютного ринку?
8. Які характерні риси має валютний ринок?
9. Назвіть основні засоби міжнародних валютних платежів.
10. Як впливає девальвація та ревальвація валют на торговий баланс країни?
11. Які основні завдання валютного регулювання та валютного контролю?
12. Назвіть валютні ризики та методи валютного страхування.
13. Охарактеризуйте місце валютного ринку у світовій фінансовій системі.
14. Охарактеризуйте операції на форвардному валютному ринку.
15. Охарактеризуйте операції на ф'ючерсному валютному ринку.
16. Охарактеризуйте операції з опціонами на валютному ринку.
17. Охарактеризуйте операції «своп» на валютному ринку.
18. Що таке валютний арбітраж, які види його використовуються?

Теми рефератів

1. Валютний ринок як частина грошового ринку. Суб'єкти та об'єкти валютного ринку
2. Види операцій на валютному ринку, їх класифікація та характеристика.
3. Валютний курс, чинники, які на нього впливають. Основні види котирування валют.
4. Операції з хеджування валютних ризиків
5. Міжнародні розрахунки на валютному ринку.
6. Конверсійні операції на валютному ринку.
7. Принципи та методи валютного регулювання в Україні.
8. Валютне регулювання в країнах з розвинутою ринковою економікою.
9. Механізм здійснення ф'ючерсних операцій на валютному ринку.
10. Механізм здійснення операцій з опціонами на валютному ринку.
11. Механізм здійснення операцій «своп» на валютному ринку.

Завдання для контролю знань

Дайте відповіді на запитання тестів

1. За режимом використання валюти поділяються на:

- 1) національну, колективну, конвертовану;
- 2) іноземну, національну;
- 3) неконвертовану, конвертовану;
- 4) національну, іноземну, неконвертовану.

2. Хеджи:

- 1) вкладають свій або позичений капітал у валютні цінності з метою одержання процентного доходу;
- 2) купують та продають валюту для забезпечення своєї комерційної діяльності;
- 3) купують-продають валюту для одержання доходу від різниці в її курсі;
- 4) здійснюють операції на валютному ринку для захисту від несприятливої зміни валютного курсу.

3. Валютний ринок класифікується за критеріями:

- 1) характером операцій; формою валюти;
- 2) видами конверсійних операцій; територіальним розміщенням;
- 3) всі відповіді вірні.

4. Ринок конверсійних операцій являє собою:

- 1) ринок, на якому купівля-продаж здійснюється в традиційній формі, переважно на еквівалентних засадах шляхом обміну рівновеликих цінностей, представлених різними валютами;
- 2) ринок, на якому купівля-продаж валюти має умовний характер, що проявляється в залученні банками інвалюти на депозитні вклади на узгоджені строки та в наданні банками інвалютних позичок на різні строки;
- 3) ринок, на якому купують і продають валюту для здійснення платежів, виконання зовнішніх та внутрішніх зобов'язань, проведення спекулятивних операцій, операцій хеджування валютних ризиків.

5. На валютному ринку відбуваються наступні операції:

- 1) з опціоном і "спот";
- 2) форвардні і ф'ючерсні;
- 3) конверсійні;
- 4) всі разом.

6. Розрахунки у формі взаємного зобов'язання по зарахуванню міжнародних вимог та зобов'язань на основі міжурядових угод:

- 1) валютний кліринг;
- 2) валютний демпінг;
- 3) валютне регулювання;
- 4) валютний паритет.

7. Конвертованість валюти буває:

- 1) повна і часткова;
- 2) внутрішня і зовнішня;
- 3) складна і проста;
- 4) повна і зовнішня.

8. Валютне котирування – це:

- 1) визначення і встановлення курсу іноземної валюти до національної;
- 2) встановлення ринкових курсів цінних паперів;
- 3) взаємозв'язок між банківськими рахунками;
- 4) разом 2) і 3).

9. Банківські рахунки “лоро”:

- 1) рахунок національного банку в іноземному банку;
- 2) рахунок іноземного банку в національному банку.

10. Співвідношення між двома валютами, яке встановлюється з їх курсу по відношенню до курсу третьої валюти:

- 1) спот-курс;
- 2) ф'ючерс;
- 3) форвард;
- 4) крос-курс.

11. Курс в майбутньому, тобто ціна, за якою через деякий час буде здійснена угода:

- 1) ф'ючерс;
- 2) опціон;
- 3) угода “своп”.

12. Мета арбітражних валютних операцій:

- 1) підвищення валютних курсів;
- 2) розширення валютного ринку;
- 3) одержання курсового прибутку.

13. Хто затверджує одержання ліцензій на валютні операції небанківським фінансовим установам:

- 1) Кабінет Міністрів України;
- 2) НБУ;
- 3) Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг.

14. Спот – це валютна операція, яка відбувається на:

- 1) перший робочий день;
- 2) на другий робочий день;
- 3) через тиждень.

15. Об'єкти валютного ринку:

- 1) грошові рахунки іноземних держав та платіжні документи, валютні чеки;
- 2) фондові цінності в іноземній валюті (акції та облигації);
- 3) валютні операції;
- 4) разом 1) і 2).

16. Пряме котирування:

- 1) визначає кількість іноземної валюти за одиницю національної валюти;
- 2) визначає кількість національної валюти за одиницю іноземної;
- 3) визначає співвідношення між валютами, які є похідними від їхніх курсів по відношенню до третьої валюти.

17. Фіксінг – це:

- 1) процес котирування валют;
- 2) операція з купівлі-продажу валюти з наступною оберненою угодою з метою отримання прибутку від різниці валютних курсів;
- 3) пряме втручання центрального банку в діяльність валютного ринку з метою впливу на курс національної валюти шляхом купівлі-продажу іноземної валюти.

18. Валютна інтервенція – це:

- 1) процес котирування валют;
- 2) операція з купівлі-продажу валюти з наступною оберненою угодою з метою отримання прибутку від різниці валютних курсів;
- 3) пряме втручання центрального банку в діяльність валютного ринку з метою впливу на курс національної валюти шляхом купівлі-продажу іноземної валюти.

19. Система, яка передбачає існування зареєстрованих паритетів, що лежать в основі валютних курсів, і підтримку цих паритетів державними валютними органами:

- 1) гнучкі курси;
- 2) фіксовані курси;
- 3) плаваючі курси.

20. Національна валюта, яка функціонує тільки в межах однієї країни і не обмінюється на інші іноземні валюти:

- 1) неконвертована валюта;
- 2) резервна валюта;
- 3) частково конвертована валюта.

21. Збільшення курсу національної валюти сприяє:

- 1) збільшенню обсягів імпорту і зменшенню обсягів експорту;
- 2) збільшенню експорту і зменшенню обсягів імпорту;
- 3) дефіциту платіжного балансу країни;
- 4) скороченню золотовалютних резервів держави;
- 5) збільшенню золотовалютних резервів держави.

22. Коли говорять, що країна девальвувала свою валюту, то мають на увазі, що:

- 1) ціни принаймні деяких валют виражені у валюті даної країни, упали;
- 2) уряд підвищив ціну, за якою він буде купувати золото;
- 3) у країні визначається дефіцит торгового балансу;
- 4) внутрішня купівельна спроможність одиниці валюти упала.

23. Валютні інтервенції на валютному ринку здійснюються:

- 1) урядом країни;
- 2) валютною біржею;
- 3) центральним банком країни;
- 4) комерційними банками.

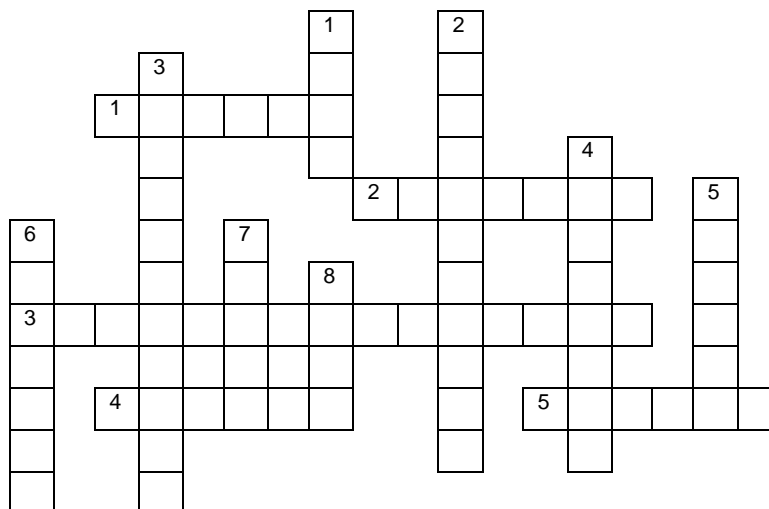
24. Міжнародна валютно-кредитна установа, що має статус спеціалізованого відділення ООН і створена на міжнародній валютно-фінансовій конференції в Бретон-Вудсі в 1944 р., називається:

- 1) Світовим банком;
- 2) Європейським банком реконструкції і розвитку;
- 3) Міжнародним валютним фондом;
- 4) Банком міжнародних розрахунків.

25. Основою національної валютної системи є:

- 1) встановлена законом грошова одиниця держави;
- 2) валютний курс;
- 3) конвертованість валют;
- 4) базисна валюта.

Кросворд

По вертикалі:

1. Угода щодо одночасної купівлі та продажу іноземної валюти в однаковому обсязі за умов розрахунків за ними на різні дати. 2. Операція купівлі або продажу іноземної валюти Центральним банком країни з метою підтримання ринкового курсу національної валюти на рівні, бажаному для влади, з точки зору економічної політики, що проводиться урядом. 3. Визначення офіційними державними органами курсу іноземної валюти. 4. Операція з купівлі-продажу валюти з наступною оберненою угодою з метою отримання прибутку від різниці валютних курсів. 5. Цінний папір, що пов'язаний з обов'язком продавця перед покупцем у відношенні права власності на вільно конвертовану валюту. 6. Процес котирування валют. 7. Різниця між курсом продавця та курсом покупця. 8. Рахунок іноземного банку в національному банку.

По горизонталі:

1. Рахунок національного банку в іноземному. 2. Ціна, за якою дана валюта продається або купується за умови передачі її на певну дату в майбутньому (терміновий курс). 3. Здатність обмінювати національну валюту на інші валюти. 4. Доручення клієнта банку про отримання платежу від імпортера за товари та послуги та зарахування коштів на рахунок експортера. 5. Грошова одиниця, що використовується для виміру величини вартості товару.

ТЕМА 7

Фінансові послуги на ринку позичкового капіталу

План та зміст семінарського заняття

1. Сутність та особливості ринку позичкового капіталу.

Ринок позичкового капіталу (кредитний ринок) як частина ринку капіталів, де продаються та купуються грошові кошти (кредитні ресурси) на тривалий термін (більше 1 року) на певних умовах у формі надання позичок під зобов'язання позичальників повернути кошти та сплатити відсотки у встановлені строки.

2. Форми та види кредиту.

Форми кредиту: комерційний, споживчий, державний, міжнародний, банківський. Короткострокове кредитування на залученій основі через фінансових посередників. Середньо- й довгострокове кредитне фінансування через фінансових посередників.

3. Банківський кредит, організація та порядок кредитування.

Поняття та економічна роль банківського кредиту. Класифікація банківських кредитів. Забезпечення кредитів. Методи банківського кредитування (кредитна лінія, револьверний кредит, контокорент, овердрафт, разовий кредит). Іпотечний кредит. Інвестиційний кредит. Проектне кредитування. Позики під боргове зобов'язання, які надаються виробничим компаніям. Позики фізичним особам. Споживчий кредит. Позики на будівництво і придбання житла.

4. Лізингові та факторингові операції.

Лізинг. Поняття і правові основи. Податкові й правові аспекти лізингових угод. Критерії оцінки пропозицій лізингових угод.

Факторинг. Стандартний факторинг. Види факторингових угод. Критерії економічної оцінки факторингових послуг.

Контрольні запитання

1. Що собою представляє ринок капіталів?
2. У чому головна відмінність ринку капіталів від грошового ринку?
3. Що собою представляє позиковий капітал?
4. Назвіть основні джерела позикового капіталу.
5. Яку економічну функцію виконує ринок капіталів?
6. У чому полягає роль держави на ринку капіталів?
7. У чому полягає суть кредиту? Дайте характеристику форм та видів кредиту.
8. Яку роль виконують банки на ринку капіталів?

9. З якою метою здійснюється кількісна оцінка грошей у часі? Що таке компаундування та дисконтування?

10. Якими методами може здійснюватися погашення боргу позичальником?

11. У чому полягає економічна сутність, та механізм здійснення лізингових операцій? Які форми та види лізингу Ви знаєте?

12. У чому полягає сутність та механізм факторингових та форфейтингових операцій?

Темати рефератів

1. Сутність та особливості ринку позичкового капіталу.
2. Характеристика форм та видів кредиту.
3. Види операцій, що здійснюються комерційними банками на ринку фінансових послуг.
4. Характеристика банківських кредитів та принципи кредитування.
5. Класифікація банківських кредитів та їх характеристика.
6. Оцінювання вартості грошей у часі та його застосування у фінансових розрахунках на ринку позичкового капіталу.
7. Економічна сутність та механізм здійснення лізингових операцій на ринку позичкового капіталу.
8. Економічна сутність та механізм здійснення факторингових та форфейтингових операцій на ринку позичкового капіталу.
9. Особливості кредитних банківських операцій та механізм їх здійснення.
10. Особливості фінансового та оперативного лізингу в Україні.
11. Історичні аспекти розвитку банківських послуг України.
12. Факторингові компанії на фінансовому ринку.
13. Види та механізм комерційного кредитування юридичних осіб.
14. Розвиток банківського кредитування в Україні.
15. Форми забезпечення кредитних операцій.

Завдання для контролю знань

Дайте відповіді на запитання тестів

1. Ринок капіталів – це частина фінансового ринку, де формуються попит та пропозиція на:

- 1) короткостроковий позиковий капітал;
- 2) середньостроковий позиковий капітал;
- 3) довгостроковий позиковий капітал;
- 4) правильні відповіді 1); 2);
- 5) правильні відповіді 2); 3).

2. Власники вільних фінансових ресурсів, які мобілізовані банками і передані у позиковий капітал:

- 1) позичальники;
- 2) первинні інвестори;
- 3) спеціалізовані посередники.

3. Відносини, які пов'язані з наданням коштів у позику і поверненням їх разом із певним відсотком:

- 1) фінансові відносини;
- 2) валютні відносини;
- 3) кредитні відносини.

4. Кредит виконує функції:

- 1) перерозподільна, емісійна, контрольна;
- 2) регулююча, перерозподільна, контрольна.
- 3) не має правильної відповіді.

5. Кредитування здійснюється за принципами:

- 1) терміновості, цільового характеру;
- 2) зворотності, платності, забезпечення кредитування;
- 3) всі відповіді вірні;
- 4) жодна відповідь не вірна.

6. За забезпеченістю боргових зобов'язань державні позики поділяються на:

- 1) заставні, беззаставні;
- 2) ринкові, неринкові;
- 3) виграшні, процентні.

7. Організаційною основою ринку капіталів є:

- 1) дисконтні будинки;
- 2) комерційні банки;
- 3) фондові біржі;
- 4) інвестиційні компанії.

8. Оптові фінансові ринки, призначені для здійснення операцій по наданню і запозиченню грошових фондів на тривалий термін, називаються:

- 1) кредитними ринками;
- 2) грошовими ринками;
- 3) валютними ринками;
- 4) ринками капіталів.

9. Банки, які спеціалізуються на видачі довгострокових позичок під заставу нерухомості мають назву:

- 1) універсальні;
- 2) емісійні;
- 3) іпотечні;
- 4) центральні.

10. Операції фізичних чи юридичних осіб з отриманням коштів від юридичної особи, кваліфікованої як фінансова установа, під заставу товарів або валютних цінностей характеризується як:

- 1) фінансовий кредит;
- 2) ломбардний кредит;
- 3) лізингова операція;
- 4) фінансовий лізинг;
- 5) селенг.

11. В чому полягає призначення банківської процентної ставки за кредит?

- 1) плата за здійснення кредитування з урахуванням впливу кредитних ризиків, джерело доходів і прибутку банку;
- 2) плата за використання кредитних ресурсів банку;
- 3) джерело поповнення статутного фонду банку;
- 4) джерело надходження коштів для платежів податків банку до бюджетів усіх рівнів.

12. До якої форми кредиту слід віднести відстрочку платежу постачальником за відвантажені товари, яку він надає покупцеві?

- 1) державний;
- 2) споживчий;
- 3) комерційний;
- 4) банківський.

13. Які види операцій є головними для комерційного банку?

- 1) депозитні, кредитні;
- 2) розрахунково-касові;
- 3) разом 1) і 2);
- 4) інвестиційні, трастові.

14. Який вид кредиту виконує антипаційну (емісійну) функцію?

- 1) банківський;
- 2) державний;
- 3) міжнародний;
- 4) усі разом.

15. У чому полягає суть кредиту?

- 1) це економічні відносини, пов'язані з передачею вартості від кредитора до позичальника;
- 2) це економічні відносини, пов'язані з перерозподілом вартості між галузями економіки та регіонами;
- 3) це економічні відносини з приводу перерозподілу вартості на засадах повернення, строковості і платності;
- 4) це економічні відносини між суб'єктами ринку з приводу перерозподілу вартості.

16. Процес нарощування – це:

- 1) визначення майбутньої вартості грошей;
- 2) визначення теперішньої вартості грошей;
- 3) визначення ефективності інвестицій;
- 4) визначення пріоритетних напрямків розміщення капіталу.

17. Економічний зміст дисконтування пов'язаний з:

- 1) визначенням майбутньої вартості грошових потоків;
- 2) визначенням величини певних грошових потоків;
- 3) щорічною оцінкою фінансових активів підприємства;
- 4) упорядкуванням грошових потоків різних років.

18. Економічні відносини, що виникають між економічними суб'єктами у зв'язку з передачею один одному в тимчасове користування вільних коштів на засадах зворотності, платності та добровільності:

- 1) лізинг;
- 2) факторинг;
- 3) кредит;
- 4) депозит.

19. Учасники кредитних відносин, які мають потребу в додаткових коштах і отримують їх у позичку:

- 1) кредитори;
- 2) позичальники;
- 3) емітенти.

20. Залежно від форми позиченої вартості кредит має форму:

- 1) товарну;
- 2) грошову;
- 3) правильні відповіді 1), 2);
- 4) жодна відповідь не вірна.

21. Спеціалізованим банкам забороняється залучати вклади від фізичних осіб в обсягах, що перевищують:

- 1) 5% капіталу банку;
- 2) 10% капіталу банку;
- 3) 15% капіталу банку.

22. Тимчасова угода між банками для реалізації великих господарських чи фінансових операцій:

- 1) консорціум;
- 2) факторинг;
- 3) ф'ючерс.

23. Основні положення кредитного механізму, що визначають сам процес кредитування:

- 1) угода кредитування;
- 2) принципи кредитування;
- 3) жодна відповідь не вірна.

24. Відсотки, які сплачує позичальник за користування короткостроковими банківськими кредитами, відносяться до:

- 1) собівартості продукції;
- 2) валових витрат виробництва і обігу;
- 3) прибутку.

25. Витрати позичальника на сплату відсотків за кредит відносять до:

- 1) собівартості продукції;
- 2) валових витрат виробництва і обігу;
- 3) прибутку.

26. Який із принципів кредитування відіграє важливу роль у захисті від кредитних ризиків:

- 1) принцип зворотності;
- 2) принцип забезпечення;
- 3) принцип платності.

27. Позички, що надаються клієнтам, які мають постійні кредитні відносини з банком:

- 1) одноразові;
- 2) гарантійні;
- 3) перманентні.

28. Кредитування клієнта з його поточного рахунку є:

- 1) контокорентний кредит;
- 2) револьверний кредит;
- 3) кредитна лінія.

29. Кредит, який автоматично поповнюється в межах обумовленого кредитним договором розміру:

- 1) контокорентний кредит;
- 2) револьверний кредит;
- 3) кредитна лінія.

30. Від'ємне або дебетове сальдо на рахунку позичальника:

- 1) кредитна лінія;
- 2) револьверний кредит;
- 3) овердрафт.

31. За кількістю кредиторів банківський кредит буває:

- 1) контокорентний;
- 2) револьверний;
- 3) двосторонній;
- 4) консорціумний;
- 5) паралельний;
- 6) правильні відповіді 1), 2), 4);
- 7) правильні відповіді 3), 4), 5).

32. Надання кредиту декількома банками, при якому один виступає в ролі банку-менеджера:

- 1) консорціум;
- 2) овердрафт;
- 3) франчайзинг.

33. За методами погашення розрізняють кредити:

- 1) з одноразовим поверненням, з погашенням у розстрочку;
- 2) достроково, з регресією платежів;
- 3) до запитання, строково;
- 4) правильні відповіді 1), 2);
- 5) правильні відповіді 2), 3);
- 6) правильні відповіді 1), 3).

34. Надання кредиту, що передбачає утримання позикового проценту є:

- 1) ролловерний кредит;
- 2) дисконтний кредит;
- 3) звичайні позички;
- 4) кредити з фіксованою процентною ставкою.

35. Короткострокові кредити подаються на строк:

- 1) до 1 року;
- 2) від 1 до 3-х років;
- 3) понад 3 (5) років.

36. Короткостроковий кредит, який погашається за першою вимогою банку:

- 1) кредит до запитання;
- 2) онкольний кредит;
- 3) відстрочений кредит.

37. Визначення майбутньої вартості грошей:

- 1) компаундування;
- 2) дисконтування.

38. Платежі, що здійснюються на початку кожного періоду:

- 1) звичайний ануїтет;
- 2) авансовий ануїтет.

Задачі

Задача 7.1

Визначити нарощену суму боргу, що одержить вкладник наприкінці терміну, якщо сума позички складає 50,0 тис. грн., період нарахування 4 роки, процентна ставка 25,0%.

Методичні вказівки:

При проведенні фінансових розрахунків процеси нарощування вартості можуть здійснюватися за простими відсотками, які розраховуються за формулою:

$$S = P(1 + n \times i), \quad (7.1)$$

де S – майбутня вартість грошей;
 P – сучасна вартість грошей;
 n – період нарахування (в роках);
 i – проста річна відсоткова ставка, виражена десятковим дробом.

Якщо умови кредитного договору передбачають зміну процентної ставки протягом терміну кредиту, то нарощена сума боргу розраховується за формулою:

$$S = P(1 + \sum_{r=1}^r n_r \times i), \quad (7.2)$$

де r - сума відсотків.

Задача 7.2

Вклад у 40,0 тис. грн. покладений на депозитний рахунок в банку на 3 роки під 18% річних (прості відсотки). Визначити майбутню вартість вкладу та суму відсотків за весь період (приріст вкладу).

Задача 7.3

Визначити період нарахування, за який початковий капітал у розмірі 18,0 тис. грн. зросте до 43,0 тис. грн., якщо використовується проста ставка позикових відсотків 31,0% річних.

Задача 7.4

Визначити нарощену суму боргу, яку одержить вкладник, вклавши 7,0 тис. грн. під 12,0% річних, через 6 місяців.

Задача 7.5

Фірма уклала угоду з банком про надання позички в 200,0 тис. грн. терміном на 2 роки за такими умовами: за перший рік плата за позичку становить 20,0% річних по простій ставці, а в кожному наступному півріччі позичковий відсоток зростає на 5,0%. Розрахувати нарощену суму боргу на кінець 2-го року.

Задача 7.6

Визначити нарощену суму капіталу, якщо первісна його сума становить 1000,0 грн., складна процентна ставка – 5,0%, період нарахування – 7 років. Порівняти отриманий результат з величиною нарощеної суми, розрахованої з використанням ставки простих відсотків.

Задача 7.7

Визначити сучасний (поточний, нинішній, наведений) розмір суми 20,0 тис. грн., що буде виплачена через п'ять років при використанні ставки складних відсотків 18,0% річних.

Методичні вказівки:

Для розрахунку майбутньої вартості грошей за системою складних відсотків використовується наступна формула:

$$S = P(1 + i)^n, \quad (7.3)$$

де S – майбутня вартість грошей;
 P – сучасна вартість грошей;
 n – період нарахування (в роках);
 i – складна річна відсоткова ставка, виражена десятковим дробом.

Якщо кількість розрахункових періодів у році перевищує одиницю, то для розрахунку нарощеної суми використовують формулу:

$$S = P\left(1 + \frac{i}{m}\right)^{mn}, \quad (7.4)$$

де m – кількість розрахункових періодів у році.

Задача 7.8

Визначити нарощену суму внеску, якщо капітал у сумі 2800,0 грн. вкладений на 3 роки під 24,0% за складною ставкою. Відсотки нараховуються: а) 1 раз на рік; б) кожне півріччя; в) щокварталу; г) щомісяця.

Задача 7.9

Визначити найбільш вигідний варіант вкладення коштів на 3 роки:

А) капітал вкладається під 11,8% річних за складною ставкою при нарахуванні відсотків 1 раз у рік;

Б) капітал вкладається під 11,5% річних за складною ставкою при нарахуванні відсотків кожне півріччя;

В) капітал вкладається під 11,3% річних за складною ставкою при нарахуванні відсотків щокварталу;

Г) капітал вкладається під 11,2% річних за складною ставкою при нарахуванні відсотків щомісяця.

Задача 7.10

Для погашення пакету облігацій, випущених на 5 років, утворюється фонд погашення при щорічних платежах по 20,0 тис. грн., на які нараховуються відсотки за ставкою 10,0%. Визначити стогову (нарощену) суму при умові, що відсотки нараховуються один раз на рік.

Задача 7.11

Визначити величину банківського депозиту, якщо вкладник через 5 років повинен отримати 200,0 тис. грн. Банк виконує нарахування на внесену суму за складною ставкою 20,0% річних.

Задача 7.12

Підприємство звернулося в банк з проханням викупити дебіторську заборгованість на суму 20,0 тис. грн.. Плата за кредит – 32% річних. Середній термін обертання коштів у розрахунках з покупцем – 10 днів. Комісійна винагорода за факторингове обслуговування – 3%. (Плата за факторинг складається із плати за кредит та комісійної винагороди).

Задача 7.13

Кондитерська фабрика регулярно постачає двадцять фірм своєю продукцією. Строк платежу складає 30 днів. Оборот за місяць становить 400 тис. грн. При позиковому відсотку 26%. Комісійні фактора за ризик складають 0,7% від обороту. Визначити витрати за факторингом.

Задача 7.14

Банк купив у підприємства дебіторську заборгованість на суму 25,0 тис. грн. на місяць та видав позику в розмірі 70% цієї заборгованості на умовах 30% річних та 2% комісійних від обсягу придбання. Розрахувати витрати за факторингом.

Задача 7.15

Лізингодавець передає обладнання підприємству-лізингоотримувачу терміном на 5 років на умовах фінансового лізингу. Вартість обладнання – 100 тис. грн.. Для фінансування угоди банк надає кредит на 5 років у сумі 100 тис. грн. під 30% річних із щорічним погашенням відсотків та основної суми боргу (при цьому відсотки нараховуються на непогашену суму боргу, не оподатковується ПДВ). Річна норма амортизації – 20%, розмір щорічної маржі лізингодавця – 3%, щорічного страхового платежу – 2%. Періодичність виплати лізингових платежів – щорічна. Необхідно розрахувати щорічні лізингові платежі лізингоодержувача лізингодавцю та загальну суму лізингових платежів за п'ять років. Побудувати графік цих платежів.

Методичні вказівки:

Лізингові платежі включають:

- суму відшкодування вартості об'єкта лізингу, що амортизується, на строк, за який вноситься лізинговий платіж – амортизаційні відрахування, (A);
- суму, що сплачується лізингодавцю як відсоток за кредит для придбання майна згідно з договором лізингу, ($P_{КР}$);
- платіж-винагорода лізингодавцю за отримане в лізинг майно – лізингова маржа, ($P_{ВИН}$);
- відшкодування страхових платежів за договором страхування об'єкта лізингу, якщо об'єкт застрахований лізингодавцем, ($P_{СТРАХ}$);
- інші витрати лізингодавця, передбачені договором лізингу ($P_{ІНШ}$).

Таким чином, загальна сума лізингових платежів ($ЛП$) складатиме:

$$ЛП = A + P_{КР} + P_{ВИН} + P_{СТРАХ} + P_{ІНШ} \quad (7.5)$$

Задача 7.16

Визначити майбутню вартість вкладу наприкінці третього року, якщо відомо що вклади в однаковій сумі 25 тис. грн. здійснюються на депозитний рахунок наприкінці кожного року. Відсоткова ставка складає 16% річних.

Методичні вказівки:

Майбутня вартість ануїтету, коли платежі здійснюються наприкінці кожного періоду (постнумерандо) розраховується за наступною формулою:

$$S_A = P_A \frac{(1+i)^n - 1}{i}, \quad (7.6)$$

де S_A – майбутня вартість ануїтету;
 P_A – абсолютна величина періодичних рівновеликих виплат (ануїтетів);
 n – кількість інтервалів у плановому періоді (в роках);
 i – річна відсоткова ставка, виражена десятковим дробом.

Задача 7.17

Вклади в однаковій сумі 15 тис. грн. здійснюються на депозитний рахунок на початку кожного року під 18% річних протягом п'яти років. Визначити майбутню вартість вкладу наприкінці п'ятого року.

Методичні вказівки:

Якщо має місце авансовий ануїтет (пренумерандо), то порядок кількісної оцінки майбутньої вартості грошей дещо змінюється. Для розрахунку майбутньої вартості авансового ануїтету, коли платежі здійснюються на початку кожного періоду застосовується формула:

$$S_A = P_A \frac{(1+i)^n}{i} \times (1+i) = P_A \left[\frac{(1+i)^{n+1} - 1}{i} - 1 \right], \quad (7.7)$$

де S_A – майбутня вартість ануїтету;
 P_A – абсолютна величина періодичних рівновеликих виплат (ануїтетів);
 n – кількість інтервалів у плановому періоді (в роках);
 i – річна відсоткова ставка, виражена десятковим дробом.

ТЕМА 8

Фінансові послуги на ринку цінних паперів

План та зміст семінарського заняття

1. Економічна роль та структура ринку цінних паперів. Класифікація цінних паперів.

Поняття, класифікація та загальна характеристика цінних паперів.. Класифікація та характеристика пайових цінних паперів. Класифікація та характеристика боргових цінних паперів. Державні та муніципальні облігації. Облігації підприємств. Похідні цінні папери (деривативи).

2. Операції з емісії цінних паперів.

Структура ринку цінних паперів: первинний, вторинний: біржовий та позабіржовий (вуличний). Види обслуговування емісійних операцій на фондовому ринку. Андерайтинг. Емісійна діяльність держави на фондовому ринку. Випуск облігацій державних позик та бюджетна політика держави.

3. Інструментарій фондового ринку, його класифікація та характеристика.

Вкладання капіталу в цінні папери. Поняття й види цінних паперів. Пайові, боргові та похідні цінні папери. Інструменти фондового ринку: акції та облігації як класичні інструменти ринку капіталів, розвиток похідних цінних паперів (деривативів).

Особливості формування ринку акцій. Акція як частка у статутному фонді акціонерного товариства. Класифікація та характеристика різних видів акцій. Емісія, реєстрація та розміщення акцій. Способи розміщення. Виплата дивідендів.

Корпоративні облігації. Інвестиційні цінні папери. Депозитні та ощадні сертифікати банків.

Фактори формування ринку державних цінних паперів. Характеристика державних облігацій. Роль казначейських цінних паперів в управлінні державним бюджетом. Особливості становлення та функціонування ринку муніципальних цінних паперів.

4. Формування курсової вартості цінних паперів.

Формування курсової вартості акцій. Формування курсової вартості облігацій. Показники, що використовуються для оцінки акцій та облігацій. Показники, що характеризують якість акцій. Показники, що характеризують якість облігацій. Фінансова оцінка пайових та боргових цінних паперів.

5. Біржові операції з цінними паперами.

Посередницькі послуги при вкладанні капіталу в цінні папери. Брокерські (комісійні) послуги торговців цінними паперами. Строкові операції з цінними паперами. Опціонні операції.

Місце фондової біржі на ринку цінних паперів. Біржові операції з цінними паперами. Особливості біржового обігу цінних паперів. Ф'ючерсні та опціонні біржі. Біржові індекси. Індекси українського фондового ринку.

5. Управління портфелем цінних паперів.

Поняття портфельного інвестування. Основні теорії портфельного інвестування та управління портфелем. Довірче управління. Інвестиційні трасти. Операції зі спільного інвестування. Вкладання капіталу в інвестиційні сертифікати. Основні концепції і форми організації інвестиційних фондів та інвестиційних компаній.

Контрольні запитання

1. У чому полягає економічна роль та особливості ринку цінних паперів на ринку фінансових послуг? Які він виконує функції?
2. Як структурується ринок цінних паперів залежно від основних видів цінних паперів, стадій їх обігу та місць торгівлі?
3. За якими критеріями класифікуються цінні папери? Які основні групи цінних паперів можуть перебувати в обігу згідно з Законом України «Про цінні папери та фондовий ринок»?
4. Дайте класифікацію та характеристику пайових цінних паперів.
5. Дайте класифікацію та характеристику боргових цінних паперів.
6. Дайте класифікацію та характеристику похідних цінних паперів.
7. За якими показниками здійснюється комплексна фінансова оцінка цінних паперів? Як визначається курс цінного паперу на фондовому ринку?
8. Яким чином визначається сукупна дохідність акції та облігації?
9. Охарактеризуйте механізм первинного розміщення та вторинного обігу цінних паперів на фондовому ринку.
10. Чим відрізняється первинний та вторинний ринки цінних паперів? Що таке андеррайтинг, глобальний сертифікат та проспект емісії цінних паперів?
11. Які функції виконує фондова біржа? Яким чином здійснюється організація торгівлі на фондовій біржі? Що таке лістинг і котирування на біржі?
12. Що таке ПФТС, яка її роль на ринку цінних паперів в Україні?
13. Що включає в себе професійна діяльність з торгівлі цінними паперами, хто її може здійснювати?
14. Яка роль Національної депозитарної системи України, її структура та функції? Хто такі зберігачі та реєстратори цінних паперів?

Теми рефератів

1. Напрямки розвитку і функціонування фондового ринку в Україні.
2. Історичні аспекти розвитку ринку цінних паперів в Україні.
3. Корпоративні цінні папери та їх розвиток в Україні.
4. Розвиток фондових бірж в країнах з розвинутою економікою.
5. Становлення і розвиток фондових бірж в Україні.

6. Функціонування ринку цінних паперів в умовах воєнного стану в Україні.
7. Методи оцінки різних видів цінних паперів.
8. Фундаментальний аналіз цінних паперів. Порівняльна оцінка акцій.
9. Ринок похідних фінансових інструментів та його роль в економічному розвитку суспільства.
10. Проблеми і перспективи становлення ринку фінансових деривативів в Україні.

Завдання для контролю знань

Дайте відповіді на запитання тестів

1. Ринок цінних паперів виконує функції:

- 1) облікову, контролюючу;
- 2) збалансування попиту і пропозиції;
- 3) стимулюючу, перерозподільчу, регулюючу;
- 4) правильні відповіді 1), 2);
- 5) правильні відповіді 2), 3);
- 6) правильні відповіді 1), 2), 3).

2. Ринок, який характеризується операціями перепродажу раніше випущених цінних паперів:

- 1) первинний ринок;
- 2) вторинний ринок.

3. Хто на фінансовому ринку може виступати у ролі емітента:

- 1) фізичні та юридичні особи;
- 2) суб'єкти господарювання;
- 3) домашні господарства;
- 4) юридичні особи.

4. Привілейовані акції не можуть бути випущені на суму, що по відношенню до статутного фонду акціонерного товариства перевищує:

- 1) 5%;
- 2) 10%;
- 3) 15%;
- 4) 30%.

5. Цінні папери, за якими емітент несе зобов'язання щодо повернення залучених коштів і виплати грошей за користування ними:

- 1) похідні;
- 2) пайові;
- 3) боргові.

6. Властивість цінних паперів швидко перетворюватися на гроші без великих втрат для власника:

- 1) ринковість;
- 2) дохідність;
- 3) ризикованість;
- 4) ліквідність;
- 5) спекулятивність.

7. Гарантоване первинне розміщення цінних паперів емітентів визначається як:

- 1) валютування;
- 2) андеррайтинг;
- 3) кліринг;
- 4) демпінг.

8. Модель оцінки поточної вартості акцій з постійним зростанням дивідендів відома як модель:

- 1) Дюпона;
- 2) Гордона;
- 3) Фішера;
- 4) Шарпа.

9. У країнах з розвинутими фондовими ринками для того, щоб біржа прийняла акції для торгу, корпорація повинна продати через біржу своїх акцій не менше:

- 1) 5%;
- 2) 10%;
- 3) 15%;
- 4) 20%;
- 5) 25%.

10. Який гравець на біржі називається «биком»:

- 1) найменш активний гравець;
- 2) найактивніший гравець;
- 3) гравець, що грає на підвищення цін;
- 4) гравець, що грає на зниження цін.

11. Курс цінного паперу прямо пропорційний розміру:

- 1) дивіденду, відсотка по цінному папері;
- 2) дивіденду, позичкового відсотка;
- 3) дивіденду, дисконтної ставки.

12. Стандартний документ, що засвідчує право і/чи зобов'язання придбати/продати цінні папери на певних умовах у майбутньому, - це:

- 1) опціон;
- 2) ощадний сертифікат;
- 3) казначейські зобов'язання;
- 4) дериватив;
- 5) ф'ючерсний контракт.

13. Цінними паперами з фіксованим платежем є:

- 1) звичайні акції, опціони;
- 2) облігації, привілейовані акції;
- 3) звичайні акції, облігації.

14. Якщо інвестор є першим і останнім власником цінних паперів, то такі цінні папери називаються:

- 1) пайовими;
- 2) борговими;
- 3) фондовими;
- 4) ринковими;
- 5) неринковими.

15. Який з зазначених цінних паперів не гарантує її власнику повернення номіналу?

- 1) облігація;
- 2) вексель;
- 3) акція;
- 4) ощадний казначейський сертифікат.

16. Який з зазначених цінних паперів не є борговим зобов'язанням?

- 1) облігація;
- 2) вексель;
- 3) акція;
- 4) казначейське зобов'язання держави.

17. Які акції гарантують виплату дивідендів у заздалегідь зазначеному розмірі, незалежно від суми отриманого прибутку?

- 1) іменні акції;
- 2) акції звичайні;
- 3) привілейовані акції.

18. За економічним змістом цінні папери підрозділяються на:

- 1) пайові, боргові, похідні;
- 2) фондові, комерційні, ринкові;
- 3) жодна відповідь невірна.

19. У залежності від мети випуску виділяють такі цінні папери:

- 1) пайові, боргові;
- 2) боргові, похідні;
- 3) фондові, комерційні;
- 4) ринкові, неринкові.

20. Акції, що вільно обертаються без спеціальної реєстрації:

- 1) іменні;
- 2) на пред'явника;
- 3) прості;
- 4) привілейовані.

21. Державні цінні папери, які переходять від одного власника до іншого називаються:

- 1) ринкові;
- 2) неринкові;
- 3) жодна відповідь невірна.

22. За способом забезпечення облігації поділяють на:

- 1) заставні; без заставні;
- 2) іменні, на пред'явника;
- 3) пайові, боргові.

23. Облігації, що дають право на купівлю інших цінних паперів емітента називаються:

- 1) конвертовані облігації;
- 2) опціонні облігації;
- 3) облігації з варантом.

24. Короткострокові боргові цінні папери з плаваючою ставкою, що купуються переважно комерційними банками:

- 1) євроноти;
- 2) єврооблігації;
- 3) серійні облігації.

25. Залежно від місця обігу облігації бувають:

- 1) облігації під першу заставу;
- 2) гарантовані облігації;
- 3) внутрішні, міжнародні.

26. Цінний папір, що випускається разом з привілейованими акціями чи облигаціями і дає право власнику на купівлю простих акцій за обумовлену ціну:

- 1) дериватив;
- 2) варант;
- 3) опціон.

27. Опціон, котрий реалізується лише після настання терміну виконання зобов'язань:

- 1) американський опціон;
- 2) європейський опціон.

28. Основною установою, що регулює функціонування ринку цінних паперів, є:

- 1) Міністерство фінансів України;
- 2) Національний банк України;
- 3) Фонд державного майна;
- 4) Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку.

29. Опціон – це:

- 1) боргове зобов'язання;
- 2) частковий цінний папір;
- 3) розписка;
- 4) право на купівлю або продаж за обговореною ціною у встановлений термін.

30. Який із зазначених векселів є перекладим векселем?

- 1) соло-вексель;
- 2) прима-вексель;
- 3) тратта;
- 4) секнда-вексель.

31. Яка акція дає її власнику право на участь у керуванні?

- 1) акція трудового колективу;
- 2) акція акціонерного товариства;
- 3) акція підприємства;
- 4) привілейована акція.

32. Які акції гарантують виплату дивідендів у зазначеному розмірі, незалежно від суми отриманого прибутку?

- 1) іменні акції;
- 2) акції звичайні;
- 3) привілейовані акції;
- 4) акції трудових колективів.

33. Цінні папери, що фіксують проміжні права партнерів у процесі висновку угод, є:

- 1) фондовими;
- 2) похідними;
- 3) борговими;
- 4) ринковими;
- 5) пайовими.

34. У залежності від мети випуску виділяють такі цінні папери:

- 1) пайові та боргові;
- 2) боргові та похідні;
- 3) фондові та комерційні;
- 4) ринкові та неринкові.

35. Залежно від стадії обігу цінні папери підрозділяються:

- 1) біржовий ринок, позабіржовий ринок;
- 2) «ведмежий ринок», «бичачий ринок»;
- 3) первинний ринок, вторинний ринок.

36. Ринок, що характеризується операціями перепродажу раніше випущених цінних паперів:

- 1) первинний ринок;
- 2) вторинний ринок;
- 3) біржовий ринок.

37. Залежно від місця операції з цінними паперами ринок поділяється на:

- 1) біржовий, позабіржовий;
- 2) первинний, вторинний;
- 3) «ведмежий», «бичачий»;

38. Допуск цінних паперів до обігу і котирування на фондовій біржі на підставі їх економічної експертизи:

- 1) андеррайтинг;
- 2) лістинг;
- 3) опціон.

39. Цінні папери, що посвідчують однакові права їх власників у межах одного випуску стосовно особи, яка бере на себе відповідні зобов'язання:

- 1) емісійні;
- 2) неемісійні;
- 3) приватизаційні

40. Які з цінних паперів є похідними:

- 1) акції, інвестиційні сертифікати;
- 2) облігації, векселі, іпотечні сертифікати;
- 3) форварди, ф'ючерси, опціони, варанти.

41. За формою випуску цінні папери поділяються на:

- 1) первинні, вторинні;
- 2) документарні, бездокументарні;
- 3) на пред'явника, іменні, ордерні.

42. Цінні папери, які передаються іншій особі шляхом здійснення на них передатного напису (індосаменту):

- 1) ордерні;
- 2) іменні;
- 3) на пред'явника.

43. За пріоритетною значимістю цінні папери поділяють на:

- 1) первинні, вторинні;
- 2) документарні, бездокументарні;
- 3) на пред'явника, іменні, ордерні.

44. Цінні папери, які обслуговують грошові розрахунки на товарних чи інших ринках:

- 1) інвестиційні;
- 2) неінвестиційні;
- 3) ринкові;
- 4) неринкові.

45. За формою існування:

- 1) первинні, вторинні;
- 2) документарні, бездокументарні;
- 3) на пред'явника, іменні, ордерні.

46. Властивість цінних паперів виступати як засіб збереження і нагромадження:

- 1) ринковість;
- 2) дохідність;
- 3) ризикованість;
- 4) ліквідність.

47. Вартість цінних паперів на фондовому ринку:

- 1) номінальна;
- 2) балансова;
- 3) ринкова;
- 4) розрахункова.

48. Частка привілейованих акцій у статутному капіталі акціонерного товариства не може перевищувати:

- 1) 15%;
- 2) 20%;
- 3) 25%;
- 4) 30%.

49. Привілейовані акції, що можуть бути обмінені на певну кількість простих акцій:

- 1) кумулятивні;
- 2) некумулятивні;
- 3) конвертовані;
- 4) ретрекативні.

50. Облігації, що розміщуються за ціною, нижчою ніж їх номінальна вартість:

- 1) дисконтні;
- 2) цільові;
- 3) відсоткові.

51. Рішення про випуск облігацій внутрішніх державних позик приймається:

- 1) Верховною Радою;
- 2) Кабінетом Міністрів України;
- 3) Центральним банком;
- 4) Державним Казначейством.

52. Центральні банки, які мають встановлені законодавством реквізити і засвідчують зобов'язання, внаслідок виконання яких відбувається перехід права власності на базовий актив або проводяться розрахунки на підставі ціни базового активу:

- 1) похідні;
- 2) боргові;
- 3) пайові.

53. Контракт, який укладається не на біржі, під контролем розрахункової палати біржі, а між двома контрагентами:

- 1) ф'ючерсний контракт;
- 2) опціон;
- 3) форвардний контракт.

54. Угода, яка є обов'язковою для виконання:

- 1) опціон;
- 2) ф'ючерс;
- 3) форвард.

55. Угода між двома банками, яка має на меті запобігти ризикам щодо змін у майбутньому курсів та процентних ставок за депозитами в іноземній валюті:

- 1) форвардний контракт;
- 2) форвардний валютний контракт;
- 3) ф'ючерс.

56. Цінний папір, що засвідчує право його держателя купити, продати чи відмовитися від угоди стосовно цінних паперів за обумовлену ціну і протягом передбаченого терміну:

- 1) опціон;
- 2) ф'ючерс;
- 3) форвард.

57. Опціон, котрий реалізується лише після настання терміну виконання зобов'язань:

- 1) американський;
- 2) європейський;
- 3) жодна відповідь не вірна.

58. Цінний папір, що випускається емітентом разом із власними привілейованими акціями чи облігаціями і надає його власнику право на придбання простих акцій протягом встановленого терміну за обумовленою ціною:

- 1) опціон;
- 2) ф'ючерс;
- 3) форвард;
- 4) варант.

59. Обсяг базового активу емітента варантів не повинен перевищувати обсягу акцій:

- 1) 25%;
- 2) 50%;
- 3) 75%.

60. Варанти можуть випускатися лише:

- 1) відкритими акціонерними товариствами;
- 2) закритими акціонерними товариствами;
- 3) вірні відповіді 1), 2).

61. Ціна (вартість), за якою продається і купується цінна папера на ринку:

- 1) номінальна;
- 2) ринкова;
- 3) дисконтна.

62. Процес встановлення ціни акції залежно від реально принесеного нею прибутку:

- 1) капіталізація;
- 2) андерайтинг;
- 3) кліринг.

63. Документ, який містить інформацію про відкрите (публічне) розміщення цінних паперів:

- 1) проспект емісії цінних паперів;
- 2) глобальний сертифікат.

64. Процедура розміщення цінних паперів нового випуску серед інвесторів інвестиційним банком або брокерською фірмою-посередником:

- 1) капіталізація;
- 2) андерайтинг;
- 3) кліринг.

65. Система безготівкових розрахунків за товари, цінні папери, послуги, що ґрунтується на врахуванні банками взаємних вимог і зобов'язань:

- 1) капіталізація;
- 2) андерайтинг;
- 3) кліринг.

66. Допуск цінних паперів до обігу і котирування на фондовій біржі:

- 1) лістинг;
- 2) кліринг;
- 3) варант.

67. Депозитарій може створюватися у формі:

- 1) відкритого акціонерного товариства;
- 2) закритого акціонерного товариства;
- 3) товариства з обмеженою відповідальністю.

68. Кількість засновників фондової біржі повинно бути не менше:

- 1) 10;
- 2) 20;
- 3) 30.

69. Процедура виключення цінних паперів з реєстру організатора торгівлі:

- 1) лістинг;
- 2) делістинг;
- 3) андеррайтинг.

Задачі

Задача 8.1

Номінальна ціна акції – 350 грн, щорічний дивіденд за акцією склав 20% від номіналу при середньому рівні позичкового процента – 18%. Знайти курс та ринкову ціну акції; поточну, додаткову та сукупну дохідність акції.

Методичні вказівки:

$$\text{Курс акції:} \quad K_A = \frac{D\%}{B\%} \times 100\% \quad (8.1)$$

$$\text{Ринкова (курсова) ціна акції:} \quad PЦ_A = N_A \times K_A \quad (8.2)$$

де K_A – курс акції;
 $D\%$ – ставка дивіденду;
 $B\%$ – відсоткова ставка банківського депозиту;
 $PЦ_A$ – ринкова ціна (вартість) акції;
 N_A – номінал акції.

Задача 8.2

Інвестор придбав за номіналом нову п'ятирічну облігацію вартістю 5500 грн, купонний дохід за якою складає 10% річних за умови нарахування простих відсотків (другий варіант – складних відсотків). Знайти ринкову ціну облігації на момент перепродажу другому покупцю за умови, що до її погашення залишилося 2 роки, а середній рівень позичкового процента складає 13%. Знайти загальний дохід другого покупця, коли настане строк погашення облігації.

Методичні вказівки:

Ринкова (курсова) ціна облігації:

$$1) \text{ для простих відсотків:} \quad PЦ_{ОБЛ} = \frac{N_O(1 + nKd)}{1 + ni}, \quad (8.3)$$

$$2) \text{ для складних відсотків:} \quad PЦ_{ОБЛ} = \frac{N_O(1 + Kd)^n}{(1 + i)^n}, \quad (8.4)$$

де $PЦ_{ОБЛ}$ – ринкова (курсова) ціна облігації;
 N_O – номінальна вартість облігації;
 K_d – купонний дохід (відсоток) за облігацією;
 n – кількість років, що залишилися до погашення облігації;
 i – рівень депозитного банківського відсотка.

Задача 8.3

Статутний капітал акціонерного товариства у розмірі 10 млн. грн. розподілений на 900 звичайних і 100 привілейованих акцій. Фіксована ставка дивіденду за привілейованими акціями складає 20%. Обсяг прибутку до розподілу між акціонерами – 1,8 млн. грн. Визначити, які дивіденди одержать власники звичайних і привілейованих акцій.

Задача 8.4

Курсова ціна акції, розміщеної за номіналом 10 тис. грн., у перший рік після емісії склала 20 тис. грн. Визначити додаткову прибутковість цінного папера.

Задача 8.5

Визначити вартість звичайної акції, якщо відомо наступне:

- річний дивіденд за одну акцію 30 грн.;
- ставка доходу від акції 12%.

Задача 8.6

Необхідно розрахувати вартість акції з постійним приростом дивідендів.

- дивіденди фірми складають 15 грн.;
- щорічний приріст дивідендів дорівнює 6%;
- ставка доходу складає 11%.

Задача 8.7

Визначити курс акції, проданої за ціною 1500 грн., при номіналі 1000 грн.

Задача 8.8

Акція номіналом 1000 грн. куплена за курсом 250, і за нею виплачується дивіденд 50% річних. Визначити поточну прибутковість інвестованих засобів.

Задача 8.9

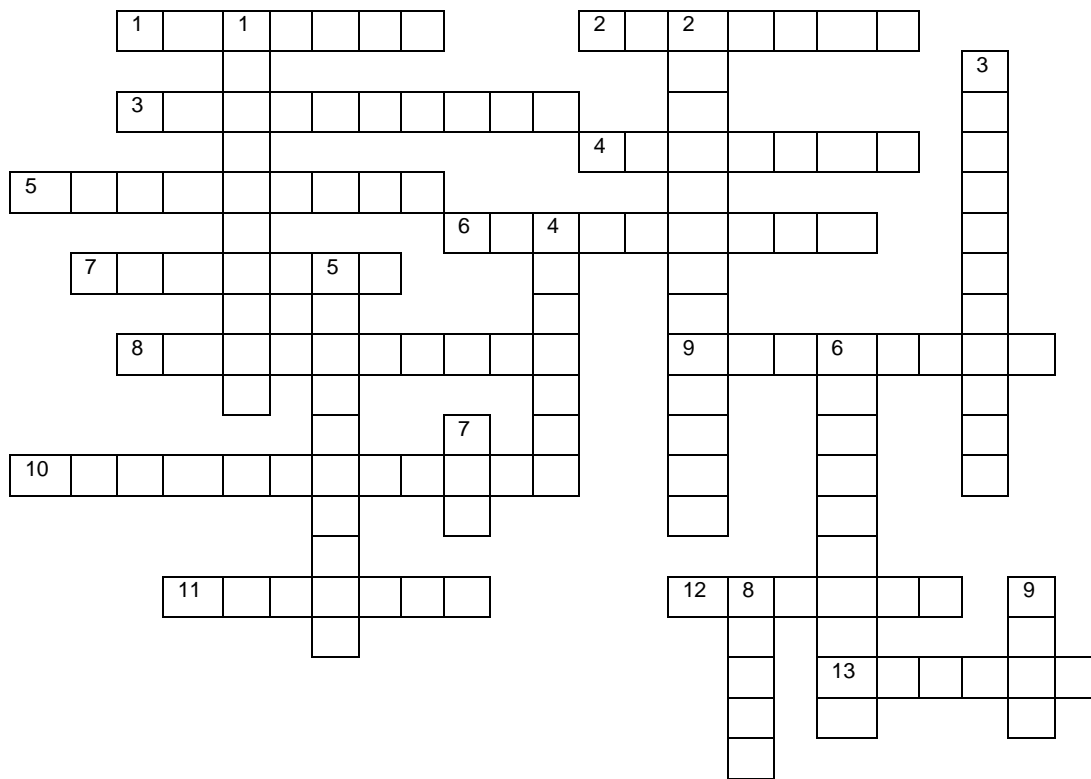
Акціонерним товариством зареєстровано 10 тис. звичайних акцій, з яких 9 тис. було продано акціонерам. Через якийсь час суспільство викупило у інвесторів 500 акцій. По закінченню звітного року зборами акціонерів прийнято рішення про розподіл прибутку. Дивіденди дорівнюють 1700 тис. грн. Визначити дивіденд на одну акцію.

Задача 8.10

Курс акції компанії складає 100 грн од. Гравець, що розраховує на підвищення курсу акцій, купує опціон на купівлю акцій за фіксованою ціною 120 грн од., сплативши при цьому премію 5 грн од. за акцію. Визначити результати угоди, якщо курс акцій після закінчення терміну опціону становитиме:

- а) 150 грн од.;
- б) 110 грн од.;
- в) 140 грн од.

Кросворд

По вертикалі:

1. Передавальний запис, який свідчить про перехід права на цінний папір іншій особі. 2. Процес встановлення ціни акції залежно від реально принесеного нею прибутку. 3. Юридична особа, що здійснює кліринг та розрахунки за угодами щодо цінних паперів. 4. Допуск цінних паперів до обігу і котирування на фондовій біржі на підставі їх економічної експертизи. 5. Стандартні документи, що засвідчують право та/або зобов'язання придбати чи продати базовий актив на визначених умовах за фіксованою ціною у майбутньому. 6. Суб'єкт підприємницької діяльності, який має одержаний у встановленому порядку дозвіл на ведення реєстрів власників іменних цінних паперів. 7. Біржовий діяч, який грає на підвищення цін. 8. Безстроковий документ, що підтверджує право власника на частину спільного капіталу акціонерного товариства. 9. Угода між контрагентами про обмін певної кількості базових інструментів на визначених умовах у майбутньому.

По горизонталі:

1. Система безготівкових розрахунків за товари, цінні папери, послуги, що ґрунтується на врахуванні банками взаємних вимог і зобов'язань. 2. Цінний папір, що засвідчує зобов'язання векселедавця сплатити визначену суму грошей власнику даного цінного паперу. 3. Купівля та/або продаж похідних цінних паперів для того, щоб знизити ризик можливих втрат від майбутніх біржових угод. 4. Юридична особа, яка від свого імені випускає цінні папери і зобов'язується виконувати обов'язки, що випливають з умов їхнього випуску. 5. Процедура виключення цінних паперів з реєстру організатора торгівлі, якщо вони не відповідають правилам організатора торгівлі, з наступним припиненням їх обігу на організаторі торгівлі або переведенням в категорію цінних паперів, допущених до обігу без включення до реєстру організатора торгівлі. 6. Боргове зобов'язання позичальника перед кредитором, яке оформляється не кредитною угодою, а продажем-купівлею спеціального цінного паперу, що засвідчує внесення його власником грошових коштів та підтверджує зобов'язання позичальника відшкодувати кредиту номінальну вартість у визначений строк з виплатою доходу у вигляді проценту або дисконту. 7. Біржовий діяч, який грає на зниження цін. 8. Особа або заклад, що приймає на себе ті чи інші обов'язки по договору. 9. Комерційний банк або торговець цінними паперами, який має дозвіл на зберігання та обслуговування обігу цінних паперів і операцій емітента з цінними паперами. 10. Розміщення (підписка, продаж) цінних паперів торговцем цінними паперами за дорученням, від імені та за рахунок емітента. 11. Угода з реальним товаром з поставкою на визначений термін у майбутньому. 12. Цінний папір, що випускається емітентом разом із власними привілейованими акціями чи облігаціями і надає його власнику право на придбання простих акцій даного емітента протягом встановленого терміну за обумовленою ціною. 13. Цінний папір, що засвідчує право його держателя купити, продати чи відмовитися від угоди стосовно цінних паперів (і також товарів, валюти) за обумовлену ціну і протягом терміну, що ним передбачено.

ТЕМА 9

Фінансові послуги з перейняття ризику

План та зміст семінарського заняття

1. Ризик в процесі прийняття управлінських рішень у фінансовій сфері.

Економічна сутність страхування, його функції. Особливості фінансових відносин у сфері страхування. Основні фактори, які визначають ризики у міжнародних валютних, кредитних і фінансових операціях і методи їх страхування. Прийняття ризику страховими компаніями. Форми страхування. Угоди по страхуванню життя як спосіб вкладення капіталу. Переймання ризику як вид фінансової послуги. Посередницькі операції на страховому ринку. Страхові брокери.

2. Сучасні методи та схеми хеджування ризиків на фінансовому ринку.

Методи та критерії вимірювання міри фінансового ризику. Аспекти теорії системи управління інвестиційним ризиком. Місце валютних ризиків в системі комерційних ризиків. Підходи до вибору стратегії захисту від валютних ризиків. Механізм хеджування за допомогою ф'ючерсних та форвардних контрактів. Хеджування за допомогою опціонів. Валютні опціони. Міжбанківські операції "своп".

3. Техніка укладання ф'ючерсних контрактів.

Основні поняття біржової торгівлі ф'ючерсними контрактами. Техніка укладання ф'ючерсних контрактів. Стандартизація ф'ючерсного контракту. Механізм хеджування за допомогою ф'ючерсних контрактів. Проблеми організації ф'ючерсної торгівлі на сучасному етапі розвитку ринку фінансових послуг в Україні. Позабіржовий ринок ф'ючерсних угод.

4. Основні учасники ринку термінових контрактів.

Хеджери, спекулянти та арбітражери як основні учасники ринку термінових контрактів. Загальна характеристика та цілі основних груп учасників ринку термінових контрактів. Хеджери. Техніка хеджування. Біржові спекулянти та їх класифікація (позиційні, одноденні, скалпери, спредери).

Створення ринку "синтетичних" цінних паперів. Фінансовий інжиніринг. Створення нових фінансових інструментів (продуктів). Комбінація опціонів. Стелажна угода. Стренг, стреп, стріп, спред. Глобальні інвестиційні сертифікати.

Контрольні запитання

1. Обґрунтуйте необхідність врахування фактора ризику в процесі прийняття суб'єктами господарювання рішень у фінансовій сфері.
2. Які види ризиків можуть виникати в процесі здійснення суб'єктами господарювання операцій на ринку фінансових послуг?
3. Що таке фінансові ризики, коли вони виникають?

4. Які види ризиків відносяться до фінансових, розкрийте їх сутність?
5. Перелічіть основні методи управління фінансовими ризиками, розкрийте їх сутність.
6. У чому полягають стратегії нейтралізації, уникнення та утримання фінансових ризиків?
7. Розкрийте сутність страхування та самострахування фінансових ризиків?
8. У чому полягає метод диверсифікації фінансових ризиків, у яких випадках його застосовують?
9. У чому полягає механізм хеджування фінансових ризиків з використанням похідних цінних паперів?
10. Які фінансові інструменти відносяться до похідних (деривативів), дайте їм характеристику.
11. Які існують методи оцінки фінансового ризику?
12. Розкрийте сутність статистичних методів оцінки фінансового ризику, якими є варіація, дисперсія, стандартне відхилення, коефіцієнт варіації.
13. Охарактеризуйте основні складові сукупного портфельного ризику: систематичний та несистематичний ризики.
14. Які чинники впливають на ризики у міжнародних валютних, кредитних та інших фінансових операціях?
15. Які методи страхування та нейтралізації фінансових ризиків застосовуються у різних фінансових операціях?

Темати рефератів

1. Зарубіжний досвід боротьби з ціновими маніпуляціями на фінансовому ринку та можливість його використання у вітчизняних умовах.
2. Розвиток хеджування фінансових ризиків в сучасних умовах.
3. Основні фактори, які визначають ризики у міжнародних валютних, кредитних і фінансових операціях, методи їх страхування.
4. Види ризиків та умови їх виникнення в процесі здійснення операцій на ринку фінансових послуг.
5. Методи управління фінансовими ризиками з метою їх мінімізації та нейтралізації.
6. Методи оцінки фінансового ризику в різних видах фінансових операцій.
7. Метод диверсифікації фінансових ризиків в різних видах фінансових операцій.
8. Стратегії нейтралізації, уникнення та утримання фінансових ризиків.
9. Статистичні методи оцінки фінансового ризику, методика їх застосування.
10. Особливості складових сукупного портфельного ризику: систематичний та несистематичний.

Завдання для контролю знань

Дайте відповіді на запитання тестів

1. Ризик, що визначається зовнішніми, незалежними від підприємства факторами.

- 1) системний ризик;
- 2) несистемний ризик;
- 3) операційний ризик.

2. До фінансових ризиків відносяться:

- 1) кредитний ризик, відсотковий ризик;
- 2) курсовий ризик, валютний ризик;
- 3) інвестиційний ризик, ризик ліквідності;
- 4) ризик упущеної фінансової вигоди, інфляційний ризик;
- 5) правильні відповіді 1), 2), 4);
- 6) правильні відповіді 1), 3), 4);
- 7) правильні відповіді 1), 2), 3), 4).

3. Ризик настання непрямого фінансового збитку у результаті нездійснення якого-небудь заходу:

- 1) кредитний ризик;
- 2) відсотковий ризик;
- 3) ризик упущеної фінансової вигоди.

4. Нейтралізація фінансових ризиків здійснюється за допомогою стратегії:

- 1) уникнення ризику;
- 2) утримання ризику;
- 3) правильні відповіді 1), 2);
- 4) жодна відповідь не вірна.

5. Контракт, що служить для страхування від ризиків зміни курсів:

- 1) хедж;
- 2) форвард;
- 3) варрант.

6. Біржова операція з продажу термінового контракту.

- 1) хеджування на підвищення ціни контракту ;
- 2) хеджування на зниження ціни контракту ;
- 3) хеджування без зміни ціни контракту.

7. Розширення форм та обсягів діяльності, номенклатури, асортименту або видів продукції, видів фінансових інструментів інвестування з метою мінімізації рівня господарчого та фінансового ризику:

- 1) хеджування;
- 2) диверсифікація;
- 3) капіталізація.

8. Чим вищий коефіцієнт варіації тим:

- 1) вищий фінансовий ризик операції;
- 2) нижчий фінансовий ризик операції.

9. Купівля та/або продаж похідних цінних паперів для того, щоб знизити ризик можливих втрат від майбутніх біржових угод:

- 1) хеджування;
- 2) диверсифікація;
- 3) капіталізація.

10. Методами нейтралізації фінансових ризиків є:

- 1) страхування фінансових ризиків;
- 2) диверсифікація фінансових ризиків;
- 3) хеджування фінансових ризиків на основі похідних цінних паперів;
- 4) правильні відповіді 1), 2);
- 5) правильні відповіді 1), 2), 3);

Задачі

Задача 9.1

Необхідно розрахувати коефіцієнт ризику й вибрати найменш ризиковий варіант укладання капіталу.

Варіант А. Власні кошти інвестора – 5000,0 грн. Максимально можлива сума збитку – 3500,0 грн.

Варіант Б. Власні кошти інвестора – 30000,0 грн. Максимально можлива сума збитку – 12000,0 грн.

Методичні вказівки:

Коефіцієнт ризику розраховується за формулою:

$$K_p = \frac{Z_{max}}{ВФР}, \quad (9.1)$$

де K_p – коефіцієнт ризику;

Z_{max} – максимально можлива сума збитку;

$VФР$ – обсяг власних фінансових ресурсів з урахуванням чітко відомих отриманих коштів.

Задача 9.2

Необхідно вибрати найменш ризиковий варіант укладення капіталу.

Критерієм вибору є найменша величина коефіцієнта варіації.

Перший варіант. Прибуток при середній величині 50,0 млн. грн. коливається від 30,0 до 60,0 млн. грн. Імовірність отримання прибутку в розмірі 30,0 млн. грн. й 60,0 млн. грн. складає 0,3.

Другий варіант. Прибуток при середній величині в розмірі 40,0 млн. грн. коливається від 25,0 до 50,0 млн. грн. Імовірність отримання прибутку в розмірі 25,0 млн. грн. дорівнює 0,4 й прибутку в розмірі 50,0 млн. грн. складає 0,3.

Методичні вказівки:

Для визначення найменш ризикованого варіанту необхідно розрахувати дисперсію, середньоквадратичне відхилення та коефіцієнт варіації.

Дисперсія розраховується за формулою:

$$\sigma^2 = \frac{\sum (x_i - \bar{x})^2}{n}, \quad (9.2)$$

де σ^2 – дисперсія;

x_i – величина i -ої ознаки;

\bar{x} – середнє значення ознаки;

n - кількість варіантів.

Величина середньоквадратичного відхилення визначається за формулою:

$$\sigma = \frac{\sqrt{\sum (x_i - \bar{x})^2}}{n} \quad (9.3)$$

Коефіцієнт варіації визначається за формулою:

$$CV = \sigma / \bar{x} \quad (9.4)$$

Задача 9.3

Підприємство може вийти зі своєю продукцією на один із двох альтернативних сегментів ринку, оскільки ресурсів підприємства недостатньо для одночасної роботи на двох сегментах. На першому сегменті ринку дохід з рівною ймовірністю може скласти 200,0 млн. грн. – при добрій розпродажі продукції і 100,0 млн. грн. – при середній. На другому сегменті ринку очікується стабільний дохід у розмірі 151,0 млн. грн. однак існує незначна ймовірність (0,01) того, що попит різко упаде і дохід складе 51,0 млн. грн. Необхідно вибрати сегмент, оптимальний з погляду результативності та ризику.

Задача 9.4

Інвестор розглядає варіанти вкладення коштів у різні проекти. Обсяг його вільних коштів становлять 200,0 тис. грн.. Характеристики проектів наведено у табл. Ймовірності різних сценаріїв розвитку кон'юнктури ринку відповідно: 0,25; 0,5; 0,25. необхідно вибрати оптимальний, з точки зору результативності і ризику, проект.

Таблиця 9.1

Вихідна інформація для розрахунків

Номер пакета	Вартість, тис. грн.	Віддача, %		
		Економічний підйом	Норма	Економічний спад
1	50	10	5	1
	50	5	7	9
	100	4	3	2
2	140	6	6	6
	60	18	10	-3

Задача 9.5

Необхідно виконати аналіз ринкового ризику конкретного активу. Вихідні дані, що характеризують прогностичні сценарії розвитку подій на ринку, наведені в табл.

Таблиця 9.2

Вихідна інформація для розрахунків

Стан економіки	Ймовірність	Норма віддачі (E), %	
		Середньоринкова	Активу
Могутній підйом	0,05	20,0	28,0
Підйом	0,20	15,0	18,0
Стабільність	0,50	12,0	10,0
Падіння	0,20	5,0	3,0
Стрімкий спад	0,05	-10,0	-5,0

ТЕМА 10

Державне регулювання та саморегулювання ринку фінансових послуг

План та зміст семінарського заняття

1. Мета і форми державного регулювання діяльності на ринку фінансових послуг в Україні.

Необхідність державного регулювання фінансового ринку на етапі становлення його функціональної системи. Мета і форми державного регулювання діяльності на ринку фінансових послуг в Україні. Органи, які здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг. Поняття ліквідності ринку та платоспроможності фінансових посередників.

Захист прав споживачів фінансових послуг.

2. Органи державного регулювання ринку фінансових послуг в Україні.

Верховна Рада України. Національний банк України. Кабінет Міністрів України. Міністерство фінансів України. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Державний комітет у справах нагляду за страховою діяльністю. Антимонопольний комітет. Спеціально уповноважений орган виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг.

Співпраця та координація діяльності між органами, що здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг.

3. Регулювання діяльності окремих видів фінансових інститутів.

Нормативи здійснення операцій комерційними банками. Регулювання діяльності кредитних спілок. Нормативи посередницької діяльності довірчих товариств. Обмеження операцій інвестиційних фондів та інвестиційних компаній. Державне регулювання послуг страхових компаній. Контроль за діяльністю торговців цінними паперами.

Контрольні запитання

1. У чому полягає сутність та необхідність державного регулювання ринку фінансових послуг в Україні?

2. Яка основна мета державного регулювання ринку фінансових послуг в Україні?

3. Перелічить основні цілі та завдання державного регулювання ринку фінансових послуг в Україні?

4. Які існують основні форми державного регулювання ринків фінансових послуг в Україні?

5. Якими Законами регулюється ринок фінансових послуг в Україні?

6. Які державні органи здійснюють регулювання ринків фінансових послуг в Україні?

7. У чому полягає непряме втручання держави у ринок фінансових послуг?

8. Які основні завдання покладені на Комісію з регулювання ринків фінансових послуг в Україні?

9. Які функції виконує Національний банк України в частині регулювання ринку банківських послуг?

10. Що є основними завданнями Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку?

11. Що таке саморегулювання ринку фінансових послуг, які організації відносяться до саморегулювних в Україні та які вони мають повноваження?

Теми рефератів

1. Державне регулювання ринку фінансових послуг в Україні.
2. Саморегулювання ринку фінансових послуг в Україні.
3. Напрями та методи державного регулювання діяльності фінансових установ в Україні.
4. Порівняльна характеристика державного регулювання діяльності фінансових установ в Україні та зарубіжних країнах.
5. Методи регулювання банківської діяльності в Україні.

Завдання для контролю знань

Дайте відповіді на запитання тестів

1. Метою державного регулювання ринку фінансових послуг є:

- 1) захист інтересів споживачів фінансових послуг;
- 2) сприяння капіталізації фінансових установ;
- 3) розвиток банківської системи.

2. Основні форми державного регулювання ринків фінансових послуг:

- 1) ведення державних реєстрів фінансових установ та ліцензування діяльності з надання фінансових послуг;
- 2) нормативно-правове регулювання діяльності фінансових установ;
- 3) нагляд за діяльністю фінансових установ;
- 4) застосування уповноваженими державними органами заходів впливу;
- 5) проведення інших заходів з державного регулювання ринків фінансових послуг;
- 6) правильні відповіді 1); 4); 5);
- 7) всі відповіді вірні.

3. Контроль за діяльністю учасників ринків фінансових послуг здійснює:

- 1) Національний банк України;
- 2) Антимонопольний комітет України;
- 3) Кабінет Міністрів України.

4. Державне регулювання ринку банківських послуг здійснюється:

- 1) Національним банком України;
- 2) Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України;
- 3) Антимонопольним комітетом України.

5. Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг була затверджена в:

- 1) 2000 р.;
- 2) 2003 р.;
- 3) 2005 р.

6. До основних напрямів нагляду Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг належить встановлення критеріїв та нормативів щодо:

- 1) ліквідності;
- 2) капіталу та платоспроможності;
- 3) прибутковості;
- 4) якості активів та ризиковості операцій;
- 5) правильні відповіді 1); 2); 4);
- 6) всі відповіді вірні.

7. Основною функцією НБУ є:

- 1) забезпечення стабільності грошової одиниці України;
- 2) нормативно-правове регулювання діяльності фінансових установ;
- 3) розвиток банківської системи.

8. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку була створена в:

- 1) 1995 р.;
- 2) 1997 р.;
- 3) 2000 р.

9. Головним завданням комісії з цінних паперів та фондового ринку є:

- 1) забезпечення стабільності грошової одиниці України;
- 2) нормативно-правове регулювання діяльності фінансових установ;
- 3) забезпечення захисту прав інвесторів.

10. Головною метою діяльності саморегулюючих організацій є:

- 1) розроблення і затвердження правил, стандартів професійної поведінки та провадження відповідного виду професійної діяльності;
- 2) нормативно-правове регулювання діяльності фінансових установ;
- 3) забезпечення захисту прав інвесторів.

Список рекомендованої літератури

Нормативна

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (із змінами) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI /зі змінами і доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
3. Бюджетний кодекс України від 8.07.2010 № 2456-VI. [Електронний ресурс]. (із змінами). – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
5. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 р. № 514-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
6. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 р № 679-XIV (із змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.
7. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про Національний банк України» від 8.09.2012 № 5285-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
8. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р. № 2121-III (із змінами). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.
9. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про банки і банківську діяльність» від 18.09.2012 р. № 5285-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
10. Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» від 30.10.1996 р. № 448/96-ВР (із змінами) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.
11. Закон України «Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків» (перша редакція: «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні») : Закон України від 30.10.1996 р. № 448/96-ВР (із змінами). Редакція від 01.01.2023, підстава – 2465-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-вр#Text>
12. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 р. № 3480-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
13. Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» (перша редакція: «Про цінні папери та фондовий ринок») від 23.02.2006 р. № 3480-IV (із змінами). Редакція від 28.04.2023, підстава – 2970-IX. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>

14. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» (із змінами) від 12.07.2001 № 2664-III. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/>.
15. Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» (перша редакція: «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 р.) : Закон України від 14.12.2021 р. № 1953-IX (із змінами). Редакція від 06.05.2023, підстава – 3050-IX. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>
16. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996 із змінами від 16 жовтня 2012 р. № 5463-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
17. Положення (стандарт) бухгалтерського : Затв. Наказом Мініфіну України від 31.03.1999 № 87 із змінами і доповненням станом на 01.01.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>.
18. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 р. № 73 із змінами від 27.06.2013 р. № 627. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>.
19. Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР «Про страхування» (із змінами) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>.
20. Закон України від 05.04.2001 № 2374-III «Про обіг векселів в Україні» (із змінами) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/>.
21. Закон України Про депозитарну систему України від 06.07.2012 р. № 5178-VI Із змінами, внесеними згідно із Законом № 5431-VI від 16.10.2012]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
22. Закон України Про кредитні спілки : Закон України від 20.12.2001 р. № 2908-III (із змінами). Редакція від 31.03.2023, підстава – 2849-IX. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2908-14#Text>
23. Закон України Про інститути спільного інвестування від 5.07.2012 р. № 5080-VI (із змінами). Редакція від 28.04.2023, підстава – 2970-IX. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text>
24. Закон України Про валюту і валютні операції : Закон України від 21.06.2018 р. № 2473-VIII (із змінами). Редакція від 01.04.2023, підстава – 2888-IX. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>
25. Про віртуальні активи : Закон України від 17.02.22 р. № 2074-IX. Редакція від 17.02.22 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>

Основна література

26. Ринок фінансових послуг : навч. посібник для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування галузі знань 07 Управління та адміністрування / О. П. Близнюк, О. М. Іванюта. – Х. : Видавець Іванченко І. С., 2017. – 255 с.
27. Ходаківська В.П., Беляєв В.В. Ринок фінансових послуг: теорія і практика: Навчальний посібник. – К.: ЦУЛ, 2007. – 616 с.
28. Унінець-Ходаківська В.П. Ринок фінансових послуг: теорія і практика: Навч. посібник / В.П. Унінець-Ходаківська, О.І. Костюкевич, О.А. Лятамбор // Вид. 2-ге, доп. і перероб. – К.: Центр учб. літератури, 2009. – 392 с.
29. Еш С. М. Ринок фінансових послуг : підручник / С. М. Еш. – К.: Центр учбової літератури, 2015. – 400 с.
30. Сич Є. М. Ринок фінансових послуг : навчальний посібник / Є. М. Сич, В. П. Ільчук, Н. І. Гавриленко. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 428 с.
31. Науменкова С. В. Ринок фінансових послуг: навч. посібник / С. В. Науменкова, С. В. Міщенко. – К.: Знання, 2010. – 532 с. 1.
32. Маслова С.О., Опалов О.А. Ринок фінансових послуг: Навчальний посібник. – К.: «Кондор», 2014. – 192 с.
33. Аванесова А.І. Фінансові послуги: Навч. посіб. – К.: КНТЕУ, 2011. – 365 с.
34. Гарбар Ж.В. Фінансовий ринок: Монографія / Ж.В. Гарбар. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 455 с.
35. Хома І.Б. Ринок фінансових послуг: Навч. посібник / І.Б. Хома, І.В. Алексеєв, Л.С. Тревого, Н.І. Андрушко // 2-ге видання перероб. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2012. – 248 с.
36. Кириченко О.А. Ринок фінансових послуг: Підручник / О.А. Кириченко, М.П. Денисенко, А.В. Чупіс // 2-ге видання перероб. і допов. – К.: Дорадо-Друк, 2010. — 352 с.
37. Ринок фінансових послуг: навч. посібник / Д.І. Дема, І.В. Абрамова, І.А. Шубенко, Л.В. Недільська, В.М. Трокоз. [2-е вид. перероб. і допов.]. – К.: Алерта, 2013. – 376 с.
38. Горбач Л.М., Каун О.Б. Ринок фінансових послуг: Навч. посібник. – К.: Кондор, 2013.– 436 с.

Додаткова література

39. Близнюк О.П., Тупчій В.А. Ринок фінансових послуг: Практикум для проведення семінарських та практичних занять для студентів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» денної та заочної форм навчання / Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі. – Харків, 2016.– 96 с.

40. Управління фінансовими ресурсами підприємств роздрібною торгівлі : монографія / О. П. Близнюк, А. П. Брезинська, О. М. Іванюта. – Харків : Видавець Іванченко І.С., 2016. – 253 с.
41. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: Підручник / В.М. Шелудько. – К.: Знання, 2015. – 535 с.
42. Науменкова С.В. Система регулювання ринків фінансових послуг зарубіжних країн: Навч. посібник / С.В. Науменкова, В.І. Міщенко. – К.: ЦНД НБУ, УБС НБУ. 2011. – 170 с.
43. Внукова Н.М., Грачов В.І., Кузьминчук Н.В. Ринок фінансових послуг: Навчально-методичний посібник. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2014. – 276 с.
44. Ринок фінансових послуг: Навч. посіб. / М.А. Коваленко, Л.М. Радванська, Н.В. Лобанова, Г.М. Швороб. – Херсон: Олді-плюс, 2004.
45. Борзенко О. Глобальний фінансовий ринок / О. Борзенко / /Економічна теорія. – 2017. – № 2. – С. 97-111.
46. Буднік М.М. Фінансовий ринок: Навчальний посібник / М.М. Буднік, Л.С. Мартюшева, Н.В. Сабіна. – К.: ЦУЛ, 2009. – 334 с.
47. Ваніна Н.М. Ринок цінних паперів: практикум: Навчальний посібник / Н.М. Ваніна, О.В. Грищенко. – К.: «Видавництво «Центр учбової літератури», 2014. – 154 с.
48. Еш С.М. Фінансовий ринок: Навчальний посібник / С.М. Еш; 2-ге вид. – К.: ЦУЛ, 2011. – 528 с.
49. Ринок боргових цінних паперів в Україні: Монографія / За заг. ред. І.О. Лютого. –К.: ЦУЛ, 2008. – 432 с.
50. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – К.: Знання, 2007. – 1072 с.
51. Пасічник В.Г., Акіліна О.В. Ринок цінних паперів: Навч. посіб. – К.: Центр навч. літ., 2005. – 333 с.
52. Калина А.В., Кошечев О.О. Фондовий ринок: Навч. посіб. для дистанційного навчання / К.: Вид-во «Університет «Україна», 2006. – 331 с.
53. Фінансовий ринок: Навч. посіб. /М.А. Коваленко, Л.М. Радванська, Н.В. Лобанова, Г.М. Швороб. – Херсон: Олді-плюс, 2004. – 285 с.
54. Суторміна В.М., Радзієвська В.М., Стеценко Б.С. Фінансовий ринок. Навч. – метод. посібник для самостійного вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2009. – 100 с.
55. Мендрул О.Г., Павленко І.А. Фондовий ринок: операції з цінними паперами: Навч. посібник. Вид. 2 - ге, допов. та перероб. – К.: КНЕУ, 2006. – 156 с.
56. Мозговий О.М. Фондовий ринок: Навч. – метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2009. – 96 с.
57. Колісник М.К., Маслак О.О., Романів Є.М. Фінансовий ринок: Навч. посіб. – Л.: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2004.
58. Крамаренко В.І. Біржова діяльність: Навч. посіб. – К.: ЦУЛ, 2003.

Навчальне видання

РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Збірник тестів і практичних завдань
для поточного та підсумкового контролю знань
здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
за ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування»,
ОПП «ІТ-фінанси, трейдинг та ринок криптовалют»

Укладач:

БЛИЗНЮК Оксана Павлівна

Формат 60×84 1/16. Гарнітура Times New Roman
Папір для цифрового друку. Друк ризографічний.

Ум. друк. арк. 5,6.

Наклад _____ пр.

ДБТУ

61002, м. Харків, вул. Алчевських 44